Reino Sepp.
Höcholmsgränd. 31.
127 46
E Blossfeldi seatment

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 1. juunil 1974
Nr. 42 (3930) 16. aastakäik

Lapua plaan Pätsi küüditamiseks Soome-reisil 1935

Kui Eesti Vabariigi riigipea Konstantin Päts, kelle 100-a. sünnipäeva äsja mälestasime, 1935 suvel Soome presidendile P.E. Svinhuvudile külla sõitis, ei oodanud kõik teda seal sõbralike tunnetega – äärmuslased plaanitsesid tema vastu meeleavaldusi ja oldi valmis isegi vägivalda kasutama: Eesti riigipea oleks röövitud ja küüditatud, võibolla vene piirile. Selle fantastilise idee isaks oli üks tollea- ja tuntumaid ja värvikamaid soomlasi: 36-aastane pastor, rahvasaadik, üliõpilaspoliitik ja noortejuht Elias Simojoki. Ja idee teostajaks olnuks tema poolt juhitud paremäärmuslik organisatsioon, nn. Lapua-liikumise "Sinimustat" nimeline noorsooliit.

Simojoki ja tema "sinimustad" vihkasid K. Pätsi, sest et ta oli Eestis 12. märtsil 1934 maha surunud vabadussõjalaste liikumise, kelle juht Artur Sirk nüüd põgenikuna Soomes viibides nende sõbraks oli saanud.

Kuid just Sirgu keelu tõttu aktsioonid Pätsi vastu siiski jäid ära.

Eestis see lugu vist kunagi ei saanud laiemalt teatavaks. Kuid Soomes sellest kirjutati lehtedes ja köneldi parlamendis, ja ta tähendas muidugi suurt sensatsiooni.

Ja nüüd on seda uuesti meenutatud, ajakirjanik Sakari Virkkuneni sulest ilmunud eluloos "Elias Simojoki – legenda jo eläessään" (WSOY). Selles tsiteeritakse Simojoe kirja 9. aug. 1935 "Sinimustat"-liidu büroojuhatajale:

Mis Pätsi puutub, siis tuleb, kui see Sirgu meelest on kasulik, korraldada võimalikult tugev protest tema Soome tuleku tõttu. Kas mitte seda Rahulidu koosolekul kasutatud haisu (pommi) ei võiks mingis seoses tarvitada?...

Selles asjas ei tohi Salmiale (s.o. "lapualaste" nüüdse I.K.L-partei juhi) köhklusi arvesse võtta, vaid tuleb lüüa Eesti vabadussõjalste ja Sinimustade au nimel! Verd silski ei tohi valada, kuid tuleb leida muid vahendeid, kasvõi kuni küüditamiseni välja."

Järg lk 11

Mikiver Rootsi eliidiga Norras ja Berliinis

Kuhu aga Rootsi jalgratturite paremik koguneb võistlema, seal on stardijoonel ka Mats Mikiver, olgu siis Rootsis või välismaal. Ja võistlusi jätkub: pärast meie viimast referaati on Mikiveri nimele kirjutatud järgmised saavutused: Kolmårdsrundan kogu Rootsi eliidi osavõtul töi Mikiverile seitsmenda koha.

Möned tema konkurentidest läksid kohe järgmisel päeval Uppsalasse 178 km pikkusele Skandis-sõidule ja seal Mikiver finisheeris teisena. Sellele järgnes Norras 3-päevane Tönsbergi GP, kust Mikiver väljus 60 mehe hulgast 12-ndana. See oli tõhusaks harjutuseks järgmisele mitmepäevasõidule.

Rootsi jalgrattaspordiliit saatis nimelt ühe esindusrühma Inglismaale (Milk Race) ja teise Berliini. Viimaste hulgas oli ka Mikiver. Eelviimasel etapil sõideti linnas mitu tiiru munakivisillutisel, kus klaasikildude tõttu kümnetel ratturitel kumm tühjaks läks. Võistle-

Järg lk. 2

Kus asub Piarnu?

Saksamaal ilmuv Mitteilungen aus dem Baltischem Leben jutustab, et telegrammi saatmisel Saksamaalt Eesti ümmadesse Tallinna ja Pärnusse ei ole lubatud neid nimesid öieti kirjutada.

Kui saatja soovib, et telegramm kohale läheb, tuleb tal küsida postiametnikult kirjutamisviisi. N. Liidu poolt lääne postiasutustele antud nimekirjade järele tuleb telegrammiaadressid kirjutada ladina tähtedega vastavalt "Tallin" ja "Piarnu".

Kui keegi öieti on kirjutanud, siis kriipsutatakse see maha ja asendatakse ametliku moondatud versiooniga. See kehtib ka teiste Balti kohanimede kohta telegrammide saatmisel. Kirjade osas aga lähevad vähemalt seni vanad nimed siiski läbi.

METSAKODU UUDISMAA

Arsti visiit 20 kr.

Uues aastast alates maksab külastus eraarstide juurde, kes on liitunud ühe haigekassakorraldusega ainult 20 krooni. Riigipäev võttis nimelt vastu vastavad tasumisreeglid haigekassadele eraarstide osas. Artimajades on üldiselt külastuse hinnaks 30 krooni.

Patsient ei saa enam midagi tagasi haigekassalt – arstid saavad ülejäänud, haigekassa poolt maksetava osa, sealt otse kätte. Riigile maksab see 35 miljonit krooni.

Lasteaia esimene juubel

Stockholmi Lasteaia pere kuulamas esimehe Siim Saare ülevaadet kuidas noored vanemad panid lasteaiale aluse. Paremal ees juhtaja Erna Klemmer ja kasvatajad Tiiu Anderson ja Silvi Somp (EPL-foto Lepper).

Stockholmi Eesti Lasteaed Stockholmi Eesti Majas pidas oma esimest juubelit – tervelt viis aastat on tegevus käinud.

See kinnitab, et lastealal on elujõudu ja oma koht eesti ühiskonnas. Juubeliks valmis ka lasteaia esimene heliplaat, kus mudilased ise laulavad eesti lastelaule.

Lasteaed tähistas oma ümmargust sünnipäeva pidulikult koos lapsevanematega ja vanavanematega, samuti paljude toetajatega ja sõpradega Eesti Majas pühapäeval – koos oli üle 100 inimese.

Kõnelesid Lasteaia esimees Siim Broberg, lapsevanem prof. Tarmo Oja, lapsed esinesid ja lõpuks pakkus Eesti Maja klubi kõigile kohvilaua.

Lähemalt meie järgmises lehes Karin Saarseni sulest.

Häid Suvistepühi!

EPL Laupäeval, 1. juunil 1974

VÕZHGOROD

Millise hoolimatu jultumusega okupandid Eestis käsitlevad maa ja rahva kõrval ka eestlaste ja Eesti isiku- ja kohanimesid, seda oleme siin läänes võinud korduvalt märgata. Eesti sportlased näiteks ei kaota mitte ainult oma rahvuse, vaid sageli ka oma nime, sest venelased, neid oma kanalite kaudu välismaale tutvustades ei hooli absoluutselt nimede kirjutamisviisist. Ikka ja jälle loeme lääne ajakirjandusest kummalisi nimesid, mille taga lõppudelõpuks selgub eestlane.

Enesestmõistetavalt ei meeldi see ühelegi asjaosalisele ja raske on uskuda, et seda tahaksid aktsepteerida isegi Moskva eestlasist marionetid, kes on aga oma võimetuses sunnitud aktsepteerima "suure vennasrahva" imperialistlikke suvasid. Venelased on need, kes määravad, kuidas üks või teine asi Eestis rahvusvahelistes ühendustes kirjutatakse.

Isegi parteiorgani "Rahva Hääle" tellimisel välismaal nõutakse agentuuride poolt vastavate Moskva eeskirjade järele, et blanketile nimi tuleb tingimata kirjutada "Rakhva Khjal" — muidu tulevat Moskvast vastus, et neil ei ole "Rahva Hääle" nimelist ajalehte.

Nüüd, kus Moskva on välisvaluuta saamiseks arendama hakanud ka turismi Baltikumi, on päris üllatav lehitseda mitmetel maadel levitatavaid broshüüre Eesti ja Tallinna kohta. Saksamaal näiteks on Tallinna-broshüüris äkki Toompea-kaardi pealkirjaks "Wyschgorod", vene tõlgid ei ole vaevaks võtnud Tallinnast küsida, kas pikal saksa ajalooga Toompeal ei ole ka saksakeelset nime (Domberg).

Nad on lihtsalt pealkirjastanud venekeelse "linnust" tähendava sõnaga "Võzhgorod", mis ei ütle midagi ei sakslasele ega ka eestlasele. Aga härrasrahval ei sobi ju tarvitada eestikeelset kohanime. Ja kui Toompead muuks tõlkida ei ole, siis kasvõi "Võzhgorodiks".

Tallinnal on veel selle poolest hästi läinud, et venelased on loobunud oma kunagiste ürikute "Kalõvanist" ja leppinud vaid ühe "n" tähe mahakustutamisega, et vaid näidata, kes peremees on. Vene postitempli "Tallin" peab seega olema linna rahvusvaheline linna nimi. Pärnul on märksa halvemini läinud, sest see on välismaailmale nüüd "Piarnu".

Muidugi näitab see moonutamine vene keele küündimatust: kirilli tähtedega ei saa lihtsalt edasi anda eesti nimesid ja juba see kriipsutab alla kuivõrd idiootne oli staliniaegne kavatsus balti rahvaste kirjakeel üle viia kirilli tähestikule (mida praktiliselt katsetatigi katastroofilise resultaadiga Leedus).

Seda naljakam on Moskva põikpäine seisukoht, et ladina kirja kasutavate vähemusrahvaste nimede "rahvusvaheliseks" muutmisel need kõigepealt translitereeritakse kirilli tähestikku, misjärele siis v e n e reeglite kohaselt need uuesti üle kantakse ladina kirja ja tulemustega, mida me juba tunneme.

Koloniaalmaa Eesti on oma ajaloo vältel saanud juba kahekordsed kohanimed — eesti ja baltisaksa. Nüüd on siis Moskva tsaaride eeskujul, kes venestusajastul püüdsid mõningaid Eesti kohanimesid venestada (näit. tehes Tartust Jurjevi), kommunistlikud tsaarid omakorda lansseerimas uusi, juba kolmandaid geograafilisi nimesid, milliseid on antud isegi lääne kartograafidele, kes uutel geograafilistel maakaartidel levitavad vene väänamisi.

Baltische Briefe, baltisakslaste ajakiri Saksamaal, kuulub ajalooliste nimede solkimise imestajate hulka. Olles vaadelnud "uudsusi" tsiteerib ajakiri iseennast aastast 1972:

"Tallinn — eesti kirjaviisis kahekordse konsonandiga lõpus — ja T a l l i n (ühe n-ega) vene kirjaviisis. Näiliselt tühine vahe, kuid sellegipoolest: see on üksainus täht, mis võib otsustada ühe rahva elu ja surma üle."

Tõepoolest, siin tuleb baltisakslastega ühel arvamisel olla: see üksainus täht "n" kriipsutab alla, et eesti rahvas ei ole enam oma maal peremees, et ta elu ja surma üle otsustavad kord Stalinid, kord Hrushtshovid-Brezhnevid. Võõrad, kel ei ole pisimatki respekti vähemuste rahvusliku identsuse vastu. Nagu imperialistidel kunagi.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:—
Kuu ..... kr. 17:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Algkooli lõpuaktus

Stockholmi Eesti Algkooli lõpuaktus toimub reedel, 7. juunil kell 12.00 Eesti Majas Scala teatri ruumides.

— — —

Järgmine EPL

Eelolevate Suvistepühade tõttu ilmub Eesti Päevaleht järgmisel nädalal neljapäeval, 6. juunil ja laupäeval, 8. juunil.

Eskilstunas ja Mälardaleni piirkonnas nagu tavaliselt üks päev varem.

— — —

Tallinnas suri 11. mail Albert Koppel, sünd. 14. jaanuaril 1919 Karla vallas Saaremaal.

VÄLISKOMMENTAAR

Uus hääl Bonnis

Saksa liidukantsleri Willy Brandti ajastu lõppes ametlikult 16. mail, mil liidupäev 267 häälega 225 vastu valis uueks liidukantsleriks Helmut Schmidt on Saksa Liiduvabariigi noorim kantsler, võreldes tema kõigi eelkäijatega. Ühtlasi on ta kuulus oma suure teovõime poolest ja evib rikkalikke poliitilisi kogemusi.

Välisvaatlejate arvates on Lääne-Saksamaa niiviisi saanud ühe uue "tugeva mehe" — sotsiaaldemokraatliku liidukantsleri, kes aga ei pea kuigi palju lugu Marxi õpetustest. Seepärast võib oodata, et Bonnist hakkab kostma uus hääl, kuigi probleemid on endised.

Võimukullane Konrad Adenauer omal ajal sidus USA-ga selle Lääne-Saksamaa, mis hakkas välja kasvama sõja varemetest. Willy Brandt oma laiemahaardelises poliitikas tundis ennast mõnevõrra rohkem eurooplasena, eriti ühenduses oma idapoliitikaga. Nüüd on tema järglaseks mees, kes töötab kujuneda uueks võimukandjaks kalduvusega rohkem tagasi atlandimeelsuse poole.

Et Helmut Schmidt seab häid sidemeid USA-ga esikohale, ei ole ta kunagi varjanud. Pigem on ta sageli avaldanud rahulolematust, et Euroopa Uhisturg on olnud liiga aeglane ja kohmakas oma katsetes paremaks koostööks USA-ga. Kuna selles oli ikka süüdi Prantsusmaa, siis võib olla kindel, et Helmut Schmidt on palju vähem valmis leppima prantsuse poliitikaga kui tema eelkäija Willy Brandt.

Oma tegevuskava kirjeldas Helmut Schmidt lühemalt liidupäeval seoses kantslerivalimisega ja pikemalt järgmisel päeval juba uue liidukantslerina avaldatud valitsusdeklamaratsioonis. Sissejuhatauses märkis ta Brandti panuseid, mis on aidanud tõsta Saksa Liiduvabariigi populaarsust kogu maailmas. Järgnevalt välispoliitikat käsitledes seletas Schmidt, et kõik lääne kaitsepakti ja muude lepingute osalised võivad olla kindlad, et Saksa Liiduvabariigi välis- ja julgeolekupoliitika jäävad muutmatuiks.

Atlandiliit ja tema sõjaväeline organisatioon Nato on põhialuseks selles poliitikas. Schmidt rõhutas, et tema valitsus tahab koos oma liitlastega töötada relvastuskontrolli ja desarmeerimise heaks. Selles seoses tuleb aga tema arvates teravalt silmas pidada kasvavaid pingutusi relvastamise jatkamiseks Varssavipakti liikmesriikides.

Nn. idapoliitikat hinnates leidis Schmidt, et sellega sissejuhtatuad pinevuse langetamine idanaabrite suhtes on üldiselt olnud õige. Ta ründas aga sel puhul teravalt Ida-Saksamaad, et DDR oma Guillaume-spionaazhi looga on jämedalt rikkunud saksa omavaheliste lepingute vaimu. Sellega on suhted DDR-iga ja tema valitsusega Ida-Berliinis raskesti kannatanud.

Schmidti valitsusdeklaratsioonist oli üle poole pühendatud majanduslikule analüüsile, mis hõlmas nii olukorda maailmas üldiselt kui arengut Lääne-Saksamaal enesel. Ta hoiatas, et majanduslik tervenemine ja inflatsiooni ohjeldamine eeldavad võõrihma kokkutõmbamist. Schmidt arvustas ühtlasi Euroopa Uhisturgu, kus koostöö jätkab palju soovida. Inglismaa ja Itaalia majanduslik kiratsemine ei tohi viia selleni, et Saksa Liiduvabariik ohverdab oma majandusliku stabiilsuse ja kodanike heaolu teovõimetu Euroopa ühiskonna päästmiseks.

Niiviisi on selge, et Schmidti majandusliku euroopapoliitikas on tähtsamaks probleemiks Lääne-Saksamaa asend Euroopa Ühisturus ja viimase edaspidine areng. Suurel määral mööduandev on seejuures Prantsusmaa hoiak pärast uue presidendi valimist seal. Schmidti valitsusdeklaratsiooni ajal oli Küsimus veel lahtine, kuid selgus kaks päeva hiljem. Prantsuse presidendiks valiti Giscard d'Estaing, semine finantsminister vanas valitsuses.

See peaks avama senisest paremaid võimelusi koostööks mõlemate maade vahel, kuna Giscard d Estaing ja Helmut Schmidt on kauaaegsed head sõbrad ja seetõttu omavad ka paremaid eeldusi üksmeelseteks kokkulepeteks kui nende eelkäijad prantsuse presidenti ja saksa liidukantsleri ametites.

Neist tingimustes võib loota, et uus hääl Bonnist leiab sobivat vastukaja Pariisist. See tähendaks senisest paremaid väljavaateid nii tee tasandamisel Euroopa poliitiliseks ühendamiseks majanduslikku koostöö kaudu kui tema traditsioonilise suhtlemise kindlustamiseks USA-ga vanas vaimus.

A.K.

— — —

Jalgpallur sai surma

MANNEHEIM (VES) — **Raske autoõnnetus juhtus Saksamaal Mannheimi lähedal eesti sportlase Edgar Blossfeldtiga. Õnnetusel sai surma ta sakslannast abikaasa Ruth, 44.a. vana. Edgar Blossfeldt viibib raskelt vigastatuna Mannheimi haiglas, olles nende ridade kirjutamise ajal üle nädala meelemärkuseta.**

E. Blossfeldt oli oma elukohast Offersheimist autoga teel Mannheimi. Schwetzingeni linna piiril sõitis ta autole liiklusmääruste vastaselt paremalt küljelt ette raske veoauto. Kokkupõrkel paistati Ruth Blossfeldt autost välja peaga vastu veomasina ratast. Ta suri kaks päeva hiljem Mannheimi haiglas. Edgar Blossfeltil on peavigastus ja sissemuljutud rinnakorv. Vigastusele lisanenud kopsupõletiku tõttu on ta seisukord kartustäratav.

Edgar Blossfeldt on eestlaste kui ka sakslaste juures tuntud mitmekülgse sportlasena. Kodumaal mängis ta Tallinna Jalgpalli Klubis väravahina, harrastades ka võrk-, korv- ja jäähalli. Geislingeni laagris oli ta tuntud samadel aladel, välja arvatud jääpall. Hiljem oli ta rea aastaid ameerikaliste teenistuses, treenides samaaegselt eestlaste ja sakslaste võrkpalli meeskondi.

Pärast eesti pioneerkompanii 8745 likvideerimist kümme aastat tagasi on ta tegutsenud saksa võrkpallililiidu treenerina (Bundestrainer) ning hiljem rahvusvahelise vahekohtunikuna. Edgar Blossfeldti võib lugeda Lääne-Saksamaal võrkpallispordi isaks. See spordiala sai omale jalad alla möödunud aastakümne keskpaigas, mil Edgar Blossfeldt alustas oma tegevust liidutreenerina.

Kohalik elu

STOCKHOLM
SET-i handikap-turnilr

Stockholmi Eesti Tennisklubi SET-i suvine handikap-turnilr toimub 8. — 9. juunil Hjorthageni tennisväljakuil.

Osavõtust teatada Rol. Türnerile tel. 18 19 69 või tööl 22 85 80 hiljem. 6. juuniks. Osavõtjad ka väljaspool klubi on teretulnud!

BORÅS
Väljasõit

Borási Eesti Naisring korraldab väljasõidu pühapäeval 16. juunil Näsi lossi, kusjuures külastatakse ka lähedalasuvat Lilla Näs Interjöörinäitust, kus leidub palju huvitavat vaatamiseks. Kaasa sõita soovijaid palutakse teatada hiljemalt 9. juuniks telefonidel: 13 80 01, 13 05 25 ja 13 10 66.

ESKILSTUNA
Väljasõit Kolmårdeni

Eskilstuna Eesti Pensionäride Uhing korraldab laupäeval, 29. juunil töökavas ette nähtud väljasõidu Kolmårdeni loomaparki.

Et enne bussi tellimist oleks aegsasti vaja teada osavõtjate arvu, siis palutakse registreerida hiljemalt 15. juuniks tel. 11 65 99 või 12 30 23.

Väljasõidu aja, koha ja hinna kohta saab hiljem teateid samadelt telefonidelt. Kõik liikmed ja asjast huvitatud väljastpoolt on teretulnud.

— — —

EESTI MAJA AKTIEBOLAG STOCKHOLM

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

Suvetööd Eesti Majas

Eesti Maka köök otsib isikut, kes on suuteline iseseisvalt pidama kergemat võlleiva- ja kohvipuhveti tegevust Eesti Maja palgalisena. Töö kestvus on 3 kuni 6 nädalat, mil kohvikutegevus oleks avatud viis päeva nädalas kella 12 — 18 vahel.

Kohvipuhveti tegevus algaks kohe peale jaanipäeva, juuni lõpul. Kuna seltskondlike ruumide tegevust sel ajal ei ole, sobiks töö näiteks õppivale noorele nn. suvetööna.

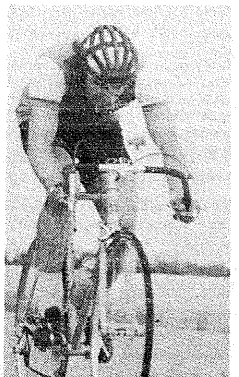
Kuna korraline köögipersonal suve jooksul on puhkusel, annaks ülalnimetatud kohvikutegevus võimaluse Eesti Maja ka suve jooksul lahti hoida väljaspoolt külastavate kaasmaalaste hüvanguks.

Palume huvilisi pöörduda Eesti Maja perenaise või majavanema poole telefonidel: 21 81 34 või 11 47 77.

Võibolla saame võimaldada tööd ka ainult ühes osas ülalnimetatud ajast.

Mikiver. . .

Algus lk 1

Mats Mikiver

jate järjekord paisati segi, ja protestid lükati kõik tagasi. Lõppjärjestuses oli ta 28. mees.

Niisugustelvõistlustel on tihti tegemist puhtakujulise kambamehelikkusega, sest kui ühel meeskonnakaaslasel on esimesel etapil "näkanud", söidavad teised "tema kasuks", püüdes kinni väljamurdjaid ja pidurdades teisi, kui oma mees on väljamurdjate hulgas.

Sellega on tihti seletatav mõne silmapaistva jagiratturi suhteliselt tagasihoidlik koht mõnel mitmepäevasõidul.

Ajakirjanik pidi teenima velskerina

Tallinnas suri iseseisvusaegne tuntud ajakirjanik ja populaarsemaid följetoniste Evald Jalak, kelle foorumiks oli sel ajal "Päevaleht" (nimimärgid Eesav Edvard Puuslik, Evald Viskel, Mihkel Olekskül, Eo Ipso, Gringo, Vana Merekaru jne.).

Pagulastele saadetav "Kodumaa" ei märgi surmapäeva ja kuna Jalakat viimastel aastatel sunniti oma iseseisvusaegse nimimärgi all kirjutama põgenikele just selles propagandalehes, siis muidugi ei märgita, et Jalak 1941 vangistati ja toimetati Venemaale.

Märgitakse vaid, et "pärast sõda töötas Jalak kümmekond aastat valgevenes velskerina" (nähtavasti pärast Siberist vabanemist) ja üteldakse, et ta saabus kodumaale tagasi 1961.

Kuigi teda oma kutsealale päriselt tagasi tulle ei lubatud, kasutati tema följetonistusulge n. ü. tellimuste korras.

Mussolini lesk Donna Rachele oma igapäevases talituses köögis.

'Maskita Mussolini' Itaalia "il Duce" lese mälestusi

Ligemale 25 aastat juhtis diktaator Mussolini Itaalia saatust. Vaeste vanemate lapsena alustas ta oma poliitilist karjäärі veendunud sotsialistina. Kuidas temast sai fashistlik diktaator, jutustab tema abikaasa Rachele, Romagna talupoja tütar raamatus "Mussolini ohne Maske" (Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, DM 34:-).

Tolleaegne Itaalia "First Lady" loomuliku ja terve mõistusega maainimene, ei astunud kunagi avalikkuse ette ega seganud end vahele oma mehe poliitikasse, kuigi ta kuulus riigi kõige paremini informeeritud inimeste hulka.

Ta oli endale organiseerinud omaette "salateenistuse", kes talle soovikorral andis kõik vajalikud

Diktaator paljude kõrvalhüpetega oli "eeskujulik perekonnapea".

andmed. Muide kuulusid nende andmete hulka ka diktaatori armulood, milledesse donna Rachele end ei seganud seni kui nad otseselt ei ohustanud perekonnaelu.

Mussolini oli, seda on teada ka teistest allikatest, eeskujulik perekonnapea, vaatamata oma paljudele kõrvalehüpetele. Donna Rachele tundis oma mehe hingeelu, tema suuri ja väikeseid ning tema tugevaid külgi.

See tundmine selgitab nii mõndagi diktaatori elust, mis muidu oleks arusaamatu. Muidugi peab alati meeles pidama, et raamatus kirjeldab abielunaine oma mehe eju ja pehmendab siin-seal nii mõndagi, mis seda õieti ei väärі.

Huvitav on lugeda Mussolini hoiakut Teise Maailmasõja puhkemisel (mida ta katsus ära hoida), suhtumisest Vatikani, seisukohtadest juudiküsimuses ja vahekorrast Hitleriga.

Viimast ta osalt kartis, osalt vihkas — Mussolini ei sallinud üldiselt sakslasi — kuid kellega ta siiski otsustas käsikäes töötada.

Juttu on raamatus ka diktaatori suurest edevusest, samuti mõtlematusest rahaküsimustes. Rachele hoiatas oma meest mitmel korral tuleviku eest, kõige enam siis kui viimane seisis oma võimu tipul. Kuigi ta, nagu öeldud, ei seganud diktaatori poliitilisi tehinguid ja ennustas kogu asjale halba lõppu.

Ajalugu on õiguse andnud sellele lihtsale inimesele, kes praegu 84-aastasena veel elab samas majas, mille talle kord ostis Mussolini ja kus ta tegeleb igapäevaste talitustega nagu poleks maailmas vahepeal midagi juhtunud.

Teine Maailmasõda läks käiku vaatamata Mussolini katsetele pidurdada oma liitlast ja sõpra Hitlerit. Sakslaste kiire võit Prantsusmaal pani Itaalia diktaatori mõtlema — kui ta tahab võidu vilja maitsta, peab ta tegutsema kiirelt.

Nii kuulutas ta Prantsusmaale sõja ja võitis lühikeseks ajaks tükikese maad, ründab Kreekat, kusjuures Hitler peab oma vägedega appi ruttama, et Mussolini hätta ei jääks.

Ka Põhja-Aafrikas peavad sakslased andma abi itaallastele kes pole mõtetust sõjast üldse huvitatud ja võitlevad halvemini kui esimeses Maailmasõjas. See paneb Mussolini mõtlema.

Ta saadab siiski osa oma vägesid N. Liidu vastu ja Sitsiiliasse inglaste ja ameeriklaste vastu. Rahvas ei saa oma juhist enam aru — kelle eest ta lõpuks õieti võitleb, kas Itaalia või Saksamaa eest?

Ta vabastatakse 1943 ametist omaenda parteikaaslaste poolt ja ta alistub vastupanuta, täpselt nii nagu Itaalia kuningas 1922 talle vastupanuta kapituleerus.

Kui Mussolini, sakslaste poolt vabastatuna uuesti sellel tükikese maa-alal, mis talle veel järele jäänud, enne lääneliitlaste sissemarssi valitsema hakkab, variseb kõik kokku. Diktaatorid ei saa edasi elada pensionäridena. Nad tapetakse nii, nagu seda tehti Mussoliniga, või siis sooritavad nad enesetapu, nagu seda tegi Hitler . . .

Oma ajastu suurtest poliitikuist ei sallinud Mussolini president Roosevelti. Ta pidas teda sõjaõhutajaks ja valelikuks, kes vahetpidamata ässitas ja seejuures ei teadnud midagi Euroopast ja Euroopa probleemidest.

Te näete, ütles ta kord ajakirjandikele, kui kord ameeriklased kinnitavad oma kanda Euroopas, siis pole neist enam kerge lahti saada.

Mussolinil oli kirjavahetus Churchilliga ja ta kandis sõja viimasel veerandil inglise peaministri kirju endaga kaasas. Dokumendiportfell, mis temaga alati kaasas oli, kadus kui ' il Duce" arreteeriti ja maha lasti.

Diktaatori lesk ei tea kuhu need dokumendid kadusid. Ta oletab, et tema mehe mahalaskjad said Moskvast, võibolla ka Londonist kindla käsu mitte lasta dokumente langeda ameeriklaste kätte.

Kui Mussolinilt pärast kurikuulsat Müncheni konverentsi küsiti, mis ta ei katsetanud veel kord rahu päästa, vastas ta:

— Ja mis sellest välja tuleks. Hitler köneleks kaks tundi järgemööda sellest, mida igaüks võib lugeda Mein Kampfist, Roosevelt mängiks pühakut, kes kaitseb rahu ja tahab sõda, Stalin seletaks, et arvestada tuleks ainuüksi rahva tahtega ja nagu ei seisaks vene rahvas tema piitsa all ning Churchill kuulaks pealt ilma et ta midagi teeks, sest tal puudub võim midagi korda saata.

— Taolise kokkutuleku tagajärjed võrduksid nulliga. USA ei te Euroopast midagi ega tahagi teada, Venemaa mõtleb ainult kommunismi eksporteerimisele. Mis meisse, eurooplastesse puutub, siis oleks ainus võimalus luua Euroopa Ühendriike. Seda me aga teinud ei ole ja ükskord peame selle vea eest kallist hinda maksma.

Mussolini mõtles mõni minut ja lisas juurde:

— Kui asi poleks niiv rd tõsine ütleksin, et Stalin, Churchill, Roosevelt, Hitler ja Mussolini ei saaks üldse kokku leppida. Hitler ei joo, mina ka mitte. Stalin ja Churchill suitsevalt pööraselt ja suitsetavad samal määral. Roosevelt suitsetab, ent joob ainult teed või kohvi!

OSKAR ANGELUS

Sihikindla suurvõimu võidud lääne nõutuses

Ambassadöör, saadik Moskvas peale Teist maailmasõda, Gunnar Hägglöf analüüsib Svenska Dagbladetis haruldaselt asjalikult ning kindlasõnaliselt N. Liidu poliitikat, märkides sissejuhatavalt:

N. Liit on, hoolimata möningatest tagasilöökidest, suutnud sihikindlalt teostada oma juba ammu kindlaks määratud välispoliitilisi sihte ja saavutanud võite, millesse varem keegi pole suutnud uskuda.

N. Liit on taotlenud ja saavutanud domineeriva asendi Ida-Euroopas. Ta on nõudnud endale ja saavutanud ainsa maailma suurvõimu positsiooni USA kõrval. N. Liit, kes oli veel Kuubakriisi ajal (1962) aatomirelvade alal USA-st tunduvalt nõrgem, on viimasele järele jõudnud või jõudmas. Viimasel ajal on N. Liit saavutanud ka tsaaride vana unistuse — omandanud tugeva mõjuvõimu Lähis-Idas, mis strateegiliselt eriti tähtis õliallikate asukohana.

Järelsõja ajal on toimunud N. Liidu poolt inspireerituna peagu märkamatult muudatus poliitilises terminoloogias: Räägitakse "vabastamisest" kui tegu on allasurumisega, "rahvademokraatiast" kui väike poliitiline grupp hangib endale piiramatu võimu riigis. "Sõbralik koeksistents" tähendab tegelikult müüride ja okastraadi vaikset heakskiitmist riigipiiridel.

Viimane poliitiline lööksõna on "pingevähendamine" (avspänning). See on leidnud suurt vastukõla läänes, kus alati on loodetud, et N. Liit muutub leebemaks ja kokkuleppetahtelisemaks. Kui palju kordi pole nendes lootustes pettutud!

N. Liit on jäänud selleks diktaat orlikult juhitud politseiriigiks, mis see alati on olnud. Ainus erinevus võrreldes varasemaga: läänes tuntud protesteerijad saadetakse maalt välja, selle asemele, et neil lasta jäljetult kaduda, nagu toimus Stalini ajal.

On silmapaistev, et läänes tekib alati lootus nõukogude "meelemuutusesse" pärast igat järjekordset pettumust. Mõni aasta peale ungarlaste vabanemiskatsete verist allasurumist (1956) hakati uskuma venelaste vaatekohtade "pehmenemisse". Suur osa läänene poliitikuid oli üllatatud, kui venelased 1968 marssisid Tshehhise ja tegid lõpu "lääneilmelisele" kommunismile.

Nad olid veendunud, et venelased on "küpsenud" ja "arenguvõimelised". Aga ka see shokk möödus. Juba möni kuu hiljem räägiti Lääne pealinnades venelaste "pehmenemisest". Võrdluseks võiks tuua täpselt samasugust läänerііkide valeoptimismi Hitleri võimulaiendamise aastail 1936—39.

Praegu toimub "pingevähendamise" põhimõttel tervelt kolm Ida-Lääne konverentsi. Tähtsaim neist on nn. Euroopa julgestuskonverents, millele Rootsi ajakirjandus on pühendanud teenimatult vähe tähelpanu. See konverents on tulnud toime N. Liidu algatusel. Sovjeti sihiks on määrata "igaveseks ajaks" kindlaks Euroopa riikide piirid, mis on tõmmatud peale N. liidu võitu Teises maailmasõjas. Läänerііgid on rõhutanud, et neid piire peab olema võimalik muuta rahulike kokkulepete teel.

Läänepoolseks vajalikuks vastutõudmiseks on inimlike kontaktide loomine Ida ja Lääne vahel: vaba reisimine ja kirjavahetus, teiste riikide raadio ja televisiooni kuulamise vabadus, välisriikide ajakirjanduse ja raamatute vaba vahendamine. Ainult sel teel on võimalik saavutada tegelikku pingevähenemist Ida- ja Lääne-Euroopa vahel.

Tahaks loota, et need vaatekohad esitataks jõuliselt ja rõhutatult. Lääne-Euroopa demokraatlikele traditsioonidele oleks ebaväärikas, kui läänlased vaikides või mingi diplomaatliku ümina saatel oleksid nõus piiride "kinnitamisega", ilma et oleks tehtud tõsist katset likvideerida füüsilist ja vaimlist müüri, mis isoleerib Ida-Euroopa. On ju kohutav vastuolu N. Liidu pingevähendamise paroolide ja 1961 ehitatud Berliinimüüri püsimise vahel. Müüri valvavad sõdurid kuulipildujatega, valmis maha laskma kõiki, kes tahavad liikuda ühest Euroopa suuriinna osast teise.

Muidugi võidakse öelda: On ebarealistlik loota, et lääne delegaadid konverentsil võiksid muuta nõukogude politseiriigi tarretust. Kuid on nõudmisi, mida tuleb esitada ka siis, kui on teada, et neid ei täideta. Demokraatlik Lääne-Euroopa, kes nõustub Berliini müüriga, ilma et nõuaks vabamaid inimlikke kontakti Ida ja Lääne vahel — niisugune Lääne-Euroopa ei saa nõuda, et teda respekteeritakse — ja teda ei koheldagi respektiga, lõpetab ambassadöör Gunnar Hägglöf. (EPL/AI).

SÜNDINUD

Andres Küngile ja tema abikaasale Lena Sommerile Malmös sündis 22. mail esimese lapsena poeg Daniel Alexander.

Gertrud ja Tõnu Puule Umeås sündis tütar. Tõnu Puu on Umeå ülikooli õppejõud.

Marianne ja Taavi Ränkile Stockholmis sündis tütar.

LAIAST MAAILMAST

Vedrumadratsil magamine on ebatervislik ja teeb inimese vanaks, kinnitab filmistaar Gloria Swanson, kes oma 75-le eluaele vaatamata näeb välja praegu nagu 50-nene. Gloria ütleb, et tema peasaladus, miks ta noorem välja näeb, on see, et ta magab põrandal.

Kahepaikse vangiga on hädas üks Connecticuti vangla. 25-aastane vang on "ametlikult mees", tema nimeks on Karlton W. Hudson ja ta kannab 6-aastast vanglakaristust. Ta oli meesteosakonnas, kuid nüüd pärast aasta aega kestnud hormooniravi — on temal hakanud arenema rinnad, puusad on muutunud ümaramaks ja hääl läinud peeneks. Meestevanglas on teda nüüd ohtlik pidada, kuid ta ei sobi ka naisteosakonda.

Amatsoonase indiaanlaste hulgas on Yanko suguharu, mille targemad pead oskavad arvestada ainult kolmeni. Isegi number kolme on raske meeles pidada, kuna seda hääldatakse järgmiselt: poettararorincoaroas.

Mütsikergitamise komme olevat pärit Karl Suurelt, kirjutab üks ajaloolane Lääne-Saksa ajakirjanduses. Nimelt oli Karl Suur lasknud endale teha toreda viltmütsi. Kahjuks oli see suvel liiga palav ja nii pidi Karl aegajalt pead tuulutama, kergitades mütsi. Ka teised mütsikandjad hakkasid harrastama seda "suurtsugu liigutust" peakateega ning varsti oli sellest saanud üldine tervituskomme. Ilma Karl Suure viltmütsita poleks meestel tarvis olnud mitu sajandit tarbetult mütsi kergitada.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

Estoonlaste kohtamiselt

Dir. Erich Kaljoti juures toimus Riina Reiniku külastuse puhul end. Estonia teatri ja teiste teatriga seotud inimeste kohtamine. Pildil vasakult ees Joosep Tiitso, Helmi Nerep, Lydia Viidas-Tiitso, Agnes Leppp, Grete Lüüdik (varjatud), Riina Reinik, tema ees Hilda Kokla, Mari Kamp ja Niini Loona, tagareas Milvi Laid, Harri Kaasik, Eduard Reining, Elmar Nerep, Valentin Lind, Arvo Mägi, Einar Borreus, Juhan Kokla ja Erich Kaljot (EPL-foto Karin Saarsen).

Stockholmis viibimisel korraldas Riina Reinik koos suure teatrisõbra, tööstur Erich Kaljotiga, vastuvõtu vanadele kolleegidele ja saatuskaaslastele "Estoniast". Kokku tuli 25 inimest Kaljoti ruumikasse villasse Ängbyhöjdenil, kus terve pühapäevva pärastlõuna hilise õhtutunnini veedeti mõnusasti vesteldes, lauldes ja vanu aegu MEENUTADES. Õhtu kõige populaarsemaks külaliseks osutus 83-aastane vitaalne ja elegantne omaaegne "Estonia" opereti Grete Sällik, Agu Lüüdiku lesk, kes elab Gröndali pensionäride kodus ja ainult harva käib suuremas eesti seltskonnas.

Peeti vaimukaid kõnesid, hüüti traditsiooniline tsiuhh" ja lauldi ühiselt ka "Hele tähte", estoonlaste traditsioonilist sünnipäeva-laulu. Heliplaadilt kuulati kadunud Els Vaarman-Kaljoti hingestatud "Carmenit" ja ta laulu "Mustlasparunis". Elmar Nerep pidas kõne "romantilisele Riina Reinikule", mida omaltpoolt täiendas Lensi Rõmmer-Kuus, peoperemeest Erich Kaljotit lasti kolmekordselt elada, koosolijaid pildistati "igat kanti" ja filmiti majaesisel, värskelt rohetaval murul.

Tänukõnes rõhutas Kanada külaline, et ta on "täiesti nagu koju jõudnud", kolleegide ja sõprade südamesoojus on teda sügavalt liigutanud. Ta lisas ka, et näitlejad ei tohi eksiilis elada minevikus vaid ikkagi tulevikus, millelt meil veel palju on loota, ka teatri poolel. Koosviibimiselt saadeti kirjalikke tervitusi kolleegidele üle kogu maailma. (EPL/KS).

• Huumor

Tähtis riigitegelane külastab oma kunagise kolledzhi ühisleumaja ja siseneb ruumi, kus ta üliõpilasena elas.

"Vabandage, et teid tülitan," ütleb riigitegelane üliõpilasele. "Kuid ma kunagi elasin selles ruumis."

Vaatab mööblit ja asju toas ning kõneleb:

"Seesama vana diivan, seesama vana laud, seesama vaade õue. . ." Tõmbab siis väikese panipaiga ukse lahti ja näeb seal tütarlast.

"See on minu täditütar," kogeleb üliõpilane.

"Seesama vana vabandus!"

"Eile ma olin kinos oma naisega ja sattusin piltiiusa tüdruku kõrvale," jutustab Karl sõbrale.

"Sul siis alles vedas!" ütleb sõber. "Mina läksin hiljuti ühe piltiiusa tütarlapsega kinno ja sattusin oma naise kõrvale!"

Kooliõpetaja jutustab tunnis Hiinast. Ta ütleb: "Hiinlasi on nii kohutavalt palju, et kui keegi tahaks võtta vastu hiinlaste suurparaadi, kus kõik hiinlased marsivad neljastikku reas, tuleks tal seista igavesti käsi kõrva ääres, sest hiinlased paljunevad kiiremini, kui neid jõuab paraadil teist mööda marssida."

Koolitüdruk mõtleb tükk aega ja küsib siis:

"Härra õpetaja, kas hiinlased tõesti ka siis paljunevad, kui nad marsivad?"

Väikesel Elsil on emaga pahandus. Ta korjab kõik oma nukud kokku, seob need kimpu ja hakkab astuma ukse poole.

Ema muigab: "No-noh, Elsi, kas sa tahad meie juurest ära minna?"

Elsi: "Jah, ma lähen kure juurde tagasi."

"Miks küll on maakera ümmargune?"

"Astronautide pärast. Kujutle, kuidas nad tiirleksid ümber maakera, kui see oleks kandiline."

Shotlane ostab üle paljude aastate naisele uued saapad. Kui nad hakkavad pühapäeval kirikusse minema, ütleb shotlane naisele:

"Sa eit, võta nüüd vähe pikemad sammud, et sa uusi saapaid kohe nii ruttu ära ei kulutaks."

Bürokraatia ja pillamine Bonni administratsioonis

Hiljuti ilmus Lääne-Saksa tuntuimas ajalehes Die Welt lühiülevaade riigiasutuste ülalpidamise kuludest (artikli autor Hans Wagner). Selgub, et Liiduvabariik kulutab igast maksude näol laekunud margast 43 penni oma hiigelaparaadi kuludeks. Palkadeks, muudeks töötasudeks, reisideks, esinduskuludeks, bürootarveteks jne. Kümne aasta eest jätkus veel 28-st pennist. Iga aastaga väheneb summa, mis jääb järele avalike ülesannete täitmiseks.

Edasi väidab Wagner, et Willy Brandt oli kõige kallim liidukantsler, kes kunagi on Bonnis resideerinud. Kantsleriameti tippametnike palgad tõusid viie aasta jooksul saja protsendi võrra ja kulud kantsleriameti jaoks 144 prots. võrra 25,5 miljoni margani. Ainuüksi autode arvu tõsteti 16-lt 23-le.

Kõige kummalisema väljamineku moodustavad "õuepoeedi" Klaus Harpprechti ülalpidamiseks määratud summad. Tema kuupalk, tervelt 15 000 DM ületab isegi kantsleri palga, 12 251 marka kuus.

Harpprechti ülesandeks onleiutada uusi lööksõnu propaganda jaoks ja koostada kantsleri kõnesid. Muide saab kantsler peale palga veel mitmesuguseid muid summasid oma standardi tõstmiseks.

Käesoleval aastal kulutatakse tema ametikorteri korraldamiseks ja ilustamiseks 290 000 DM (uued mööblid, ala sisseseade, kardinad, automaatsed pesumasinad ja pesukuivatid ning ujula). Koguni kantsleri mitmesugused annetused tasub tavaline maksumaksja.

Brandti kodulinna Lübecki peakiriku restaureerimiseks maksis kantsler "omast taskust" nagu partei pressiamet sügisel 1973 teatas, 25 000 DM. Tegelikult aga maksti kingitus kinni kantsleri käsutuses olevatest salajastest riiklikest summadest.

Üldse läksid liidukantsleri soovid maksumaksjaile 1973 maksma 972 000 DM, nii et ta manitsused kokkuhoiule poinudki eriti tõsised.

On märgata, et bürokraatia aina kasvab. Ametkond sõna tõsises mõttes "sööb raha", mis öieti on ette nähtud reformide teostamiseks. Brandti ametisseastumisel 1969 töötas kantsleriametis 261 ametnikku, praegu aga 435.

Adenauerile jätkus 19-st ministraiabist. Kiesingeri ajal, mil parempoolsed olid koalitsioonis vasakpoolsetega, tõsteti arv 30-le. Praegu on ministriabisid 45 ja igaüks neist saab kuus üle 10 000 marga.

Üldiselt on riigiametnike arv viimase 10 aasta jooksul tõusnud üle 20 prots. võrra. Saksa tõsistuses, tähtsaimas erasektoris tõusis samal ajavahemikul palgaliste arv üheksa protsendiga.

Sotsiaaldemokraat Karl Haese tähendas sel puhul, et karta võib, et Liiduvabariigist saab palgavabariik. Kartus on põhjendatud kui arbestada riigikontrolli presidendi andmeid, mille kohaselt palkade tõus on olnud alates 1969 üheksakümend protsenti, mis on tingitud nii palgasummade suurenemisest kui ametkonna kasvust.

Näiteks seisab esikohal ehitusministeerium. Kui 1969 ministeerium kulutas palkadeks veel kaheksa miljonit, siis maksab see praegu 42 miljonit marka, ehk 430 protsenti rohkem. Järgneb tööministeerium 347-prots. tõusuga, arenguministeerium 198-prots., perekonnaministeerium 114-prots. tõusuga jne.

Seejuures tõuseb kõrgepalgaliste ametnike arv kiiremini kui madalapalgaliste oma.

Peaaegu anektoodina kõlab 1969 asutatud üldsaksa ülesannete täitmise ameti esimese presidendi Rehlingeri juhtum. Ta lasti 1971 puhkusele, misjärele ta paari aasta pärast tahtis oma palgalist puhkust lõpetada.

Kuna aga tema ajutine asetäitja ei mõelnud ega mõtlegi tagasi astuda, kuulub ametkonna koosseisu kaks samanimelist presidenti, üks ilma tööta palgasaaja ja teine töötegija. Selle eest maksab maksumaksja 5000 marka kuus ülearuselt.

Rolf Lahr, endine suursaadik Roomas armastab elu Itaalias. Ta jäi Rooma ka pärast pensioneerimist ja on praegu Bonni ametlikuks esindajaks FAO juures, täites üht osaülesannet, mis varem kuulus tema töö juurde suursaadikuna. Bonn on seega esindatud Roomas kolmekordselt: Vatikanis, Itaalia valitsuse ja FAO juures.

Brandti valitsuse ajal kasvas ametnike ja ministriabide hulk suure kiirusega.

Ametiasutuste uued ehitused neelavad suuri summasid. Detsembris 1973 alustati uue hoone ehitamist kantsleri kantseleile, mie esialgsete plaanide kohaselt maksab 110 miljonit marka. Sotsiaaldemokraatide häälekandja Vorwärts teatas 24. jaanuaril, et uued ehitused muudavad lähemate aastate jooksul Bonni suurehituste linnaks.

1,2 miljonit DM on ette nähtud Bonni valitsusekvartali aiaplaanide teostamiseks, kusjuures summa moodustab kaks protsenti ehituste jaoks määratud totaalsummast.

Igal ministrite vahetusel Bonnis vahetatakse kõigepealt endine mööbel ümber uue vastu. vahetatakse muidugi ka tapeedid ja teostatakse uusi siseehitusi. Vanad maalid vahetatakse välja uute vastu, nii nagu seda nõuab uue üürniku maitse. Need "väikesed" kulud nõuavad igal üksikul juhtumil vähemalt 10 000 DM.

Lisanduvad uue ministri tutvustamis-broshüürid, milliseid trükitakse miljonites eksemplarides. Järgnevad lisaautode muretsemised. Nii suurendati viie aasta jooksul pressiameti autoparki 13-lt autolt 17-le.

Vastavad arvud välisministeeriumis olid 31 ja 37, siseministeeriumis 18 ja 28, rahaministeeriumis 21 ja 31 jne. Kogusummas muretseti juurde 113 autot, nii et nende üldarv on praegu 485 (1969 vastavalt 372).

Kummalised on lood ka valitsusliikmete lennureisidega riigi kulul. Siseminister Genscher lendas mööduud novembris Hiinasse. Kulud: 136 000 DM ainuüksi lennu eest edasi-tagasi.

OSKAR ANGELUS

Juubel Pariisis

PARIIS (EPL) — Tänavu saab Pariisi Eesti Seltsi laulukoor "Heli" 25-aastaseks. Juubelit kavatseakse tähistada sügispoolaastal iseseisva kontserdiga ja mälestusalbumi väljaandmisega.

Laulukoor võtab osa Saksamaal jaanipäeva ümber Münsteris toimuvast eestlaste Euroopa-laulupeost terve koosseisus.

Muide toimus Pariisis Emadepäeva jumalateenistus, kus jutlustas õp. Jaanus Saksamaalt ning diapositiivide ning filmiõhtu.

Maharadzhad — uusvaeste klass tekkimas Indias

Tavaliselt on juttu alati uusrikastest. India on maailma vaeseim riik ja seal on paljud asjad ja mõisted vastupidi, seal räägitakse viimastel aastatel uusvaestest. Selle uue mõiste taga peitub ligi tuhat maharadzhat (india vürstitiitel), kes kuni kaks aastat tagasi said riiklikest tuludest oma erakulude katteks suured summad raha nn. "oruvt purse'i" näol. Kui India 1947. aastal sai iseseisvaks, siis oli see nõeldav ainult seetõttu, et India maharadzhad lubasid riigistada oma tohutuid maa-alasid. Umbes pool kogu India maast kuulus printsidele ja vürstidele. Riigi põhiseaduses on ette nähtud võõrandatud maade eest igale maharadzhale garantiisissetulek olenevalt maatüki suurusest, mille ta iseseisva India loomiseks käest ära andis. Kogusummas anti riigi poolt maharadzhadele viis miljonit dollarit aastas.

Mõned maharadzhad nagu Mysore'i maharadzha sai 262 000 dollarit aastas, mõni aga läänemaailma mõiste järgi üsna vähe, nagu näiteks Katodia maharadzha, kes sai ainult 24 000 aastas.

Isegi see olevat liiga palju, üteldi Indias, kuna Katodia maharadzhat ei ole ükski hing Indias viimase kümne aasta jooksul oma silmaga näinud ja kuulujutud könelevad, et ta olevat koguni surnud ja keegi teine kasutab temale määratud raha . . .

Need on muidugi äärmised juhud. Keskmiselt sai iga maharadzha 62 000 dollarit aastas, kuni India peaminister Indira Gandhi kaks aastat tagasi riigi põhiseadust muutis ja maharadzhadelt nende igaaastase toetuse ära võttis.

Praegu kirjutatakse India ajaloos lõpupeatükki maharadzhade muinasjutuelule. See viimane peatükk on kurva alatooniga, nagu viimased peatükid ikka. Esiteks muidugi maharadzhade saatus, sest nendest kõigist on saanud nüüd tavalised surelikud.

Ja teiseks teab rahvasuu Indias rääkida, et maharadzhad olevat olnud head isandad ja head administraatorid, palju paremaid kui seda olid inglased, mitmed head diktaatorid ja lahked despoodid.

Igatahes ei saa tänapäeva maharadzhad enam elada nii nagu elasid nende isad.

Üks niisugune isa üüris Londoni Savoy hotellis terve majakorruse ja laskis selle igal hommikul täita tuhande punase kastevärske roosiga.

Kõikidest nendest "kadunud päevade" hillgusest köneleb autor John Lord oma äsjases raamatus "Maharadzhad." Ta jutustab veel ühest maharadzhast, keda Parilsis lõhnaõlide-äri müüjanna aupakkumatult oli kohelnud. Maharadzha ostis ära kogu äri koos lõhnaõlidega ja veetis pool päeva lõhnaõli pudelite kildudeks pildumisega vastu hotelli luksuskorteri põrandat.

Ta sai oma tööga valmis pärastlõunaks ja astus siis rahuldatult hotellist tänavale. nagu ta hiljem õhtusöögil oma saatjaskonnale mainis, olevat ta "kerge vaevaga" oma pahameele saanud ära reageerida . . .

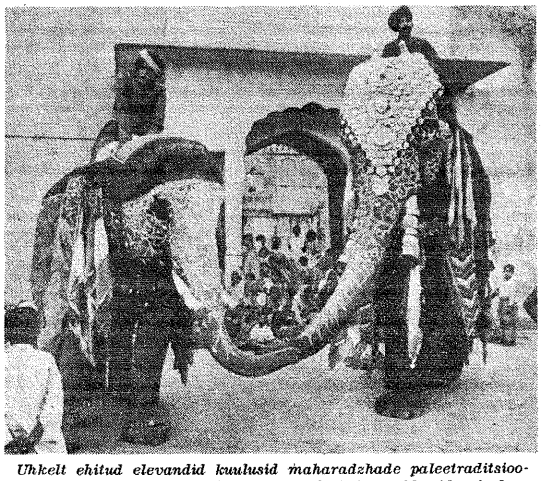
Väga paljud maharadzhad, kellelt korraga riiklik toetus ära võeti, jatkasid oma muinasjutulist elu. Olid nad ju generatsioonist generatsiooni elanud väljaspool tegelikkust ja nende arusaamised ja mõtlemisviis selle järgi kujunenud. Nii läksid nad oma elu ja majandusega täielikku pankrotti.

Need majapidamised, kus perekonnapeaks on olude sunnil olnud naised st. maharadzhade abikaasad ramdzhatad, on osanud ennast palju sujuvamalt ühest ajatust teise lülitada. Üks niisugune näide on Dzhindi ramdzhata. Ta elab nüüd New Delhis, suurepärases härrastemajas, mitmeaakriliste muruväljakute ja roosiaedade vahel.

Ramdzhata on ilus 47-aastane naine, kes äsja vallandas 300 lossiteenijat, müüs maha oma lossi ning vahetas oma Rolls Royce'i De Soto vastu ja kolis New Delhisse.

"Ma nutsin oma silmad peast välja" üteleb ta. Ma olin harjunud suurte avarate ruumidega ja mul oli väga raske kohaneda. Siin on mul naabrid ja ma polnud harjunud elama teistega lähestikku. Aga inimene harjub."

Dzhindi ramdzhata abiellus maharadzhaga üsna õrnas eas. Ta oli siis 14-aastane ning peale selle juhtus veel nii, et maharadzha oli tema lihane onu. Nii sai ramdzhata vanaisast ühtlasi ka tema äi. Selle hoolimata elas ramdzhata õnnelikku elu, neil oli mitu-mitu lossi, ramdzhatel isiklikult, kaheksa teenijannat. Eriti ilusaks muutus ramdzhata elu pärast seda kui maharadzha esimene naine surl, sest siis polnud tal enam tarvis oma mehe esimest naist "austada ja tema sõna kuulata" nagu seda nõuab india komme.

Uhkelt ehitud elevandid kuulusid maharadzhade paleetraditsioonide juurde. Nüüdei ole neil enam võimalusi elevantide pidamiseks.

Kuid nüüd on ka maharadzha surnud ja ramdzhata püüab oma elu kohandada Indira Gandhi sotsialistlikule valitsusele ja riigikorrale.

"Ma saan aru," ütleb ta, et meie peaminister püüab jagu saada kõikidest päritud sotsiaalsetest ja ökonoomilistest ebaõiglustest.

Seepärast on mul praegu ainult 3 teenijat ja ma joon shoti viski asemel nüüd india viskit, mis mulle aga põrmugi ei maitse.

Muidugi ei ole Dzhindi ramdzhata kaugeltki olukorras, kus ta peaks kandma kerjusekuube või narmendavate äärega sari'sid. Tema, nagu nii mitmedki teised vürstlikud ja printsilikud perekonnad Indias, on oma suured varandused päris hea hinna eest saanud maha müüa ning omab nüüd mitme suure moodsa hotelli osatähti.

Kuigi elame sotsialistlikus riigis, siis ometigi pole meil mingit sotsialabi. Ma ei mõtle siin omasuguseid, vaid tervet riigikorda," jutustab ramdzhata "Inimene peab ennast ise aitama. ja mina olen katsunud seda oma paremate võimete kohaselt ka teha."

Neid on palju, kes on püüdnud oma elu uuesti alata ja ümberkorraldada. Paljud maharadzhad elavad nüüd korterites, millede üür 12 doll. Endiste autojuhtidega autode asemel sõidavad nad nüüd jalgratastega tööle. Enamus endest on väikesetasulised parlamendiliikmed või riigiametnikud, sest mingisuguse töö pidi ju Indira Gandhi neile andma. Pealegi on suurem osa maharadzhasid hea inglise haridusega.

Banglore maharadzha, kes enne sai riigilt 200 000 dollarit aastas, elab nüüd "asjade" müügist.

Ta müüb kalliskive, kuldservilse ja plaatinast nuge-kahvleid. Enamuse müügist saadud rahst kulutab ta oma kolme lossi, teenijaskonna ja 15 auto ülespidamiseks. MIks ta oma paleesid maha el müü?

"Ma jäin hiljaks. Ma oleksin seda pidanud otsekohe tegema kui põhiseadust meie kahjuks muudeti. Privy purse'i" raha ei kuulunud tulumaksu alla, meie ei maksnud üldse mingit tulumaksu ühegi tehingu puhul. Kui ma praegu aga oma paleesid hakkaksin müüma, peaksin ma nende müükide pealt maksma kapitalimaksu ja veel erilist rikkusemaksu.

Ma ei saaks siis müügist üldse tulu." Ja nii müüb maharadzha "asju". Ta arvab, et ta jõuab veel viis aastat oma endist elustiili, "asjade" müügiga säilitada. Mis edasi saab — sellele ei oska maharadzha midagi vastata.

India rikkaim maharadzha oli omalajal Mysore maharadzha. Temalt sai rlik palju maad ja nii oli tema aastane riigilt saadud toetus ka 262 000 dollarit. Selle raha kulutas maharadzha aga igal aastal ära.

Ta pidas üle tuhande teenija, võlmaldas oma alluvaile noortele prii hariduse ning vanadele andis ta korraliku vanusepensioni.

Kui talt riigiotetus ära võeti, siis kinnitas ta, et ta on vaene mees.

New Delhi kesklinnas asub omamoodi ametiühing Concord of India. See on maharadzhsfr jaoks ja seda juhib Dhrangdhra maharadzha. Ta on 52-aastane ülikooli haridusega ning räägib Oxfordi aktsendiga inglise keelt.

Ta ütleb: "Väga paljud meist elavad nüüd äärmises vileisuses ja vaesuses ja Conord of India on mõeldud nende aitamiseks. Esiteks me muretseme neile töökohti, teiseks aga vajaduse Me olime isegi nõus loobuma oma riigi põhiseadusega igavesest ajast igavesti meile määratud Privy pruse'idest", kuid me soovisime seda tehaaste astmelt kahe-kolme aasta kestel. Nii oleks meil olnud võimalus järk-järgult ühest elustiilist teise astuda. KUid ei, meie peaminister tahtis kohe kõik korraga saada."

Nii rääkis maharadzha, India uusvaene. Kuid mida mõtleb kõigest sellest tavaline indialane, vaene inimene, nagu neid Indias leidub miljoneid? Nendel kõigu näib olevat kahju möödunud ilusatest aegadest. Ja kui ühelt nii suguselt küsitakse, et mis kasu sinul sellest oli, sa olid ju ka siis vaene, vastab ta:

"Aga ma olen ka nüüd vaene ja ma ei ole praegu sugugi õnnelikum kui enne. Mis kasu mul sellest on, et meie printsid ja vürstid nüüd vaesed on? Ei, mulle meeldisid nende otsatud rikkused, peod ja toredad värvikülllased paleed. Oli midagi vaadata." (VE).

Vändrametsa parvik Veskijärvel laagris

Eelmise aasta eeskujul sõitsid 16 hundut ja hellakest Karu lipkonnast 11. mail kahepäevasesse laagrisse Veskijärvele. Enamusele lastest on Veskijärve juba tuttavaks ja armsaks kohaks muutunud. Nii oligi kõigil autodest välja astudes esimeseks huviks kõik vanad tuttavad kohad üle vaadata, kusjuures varsti konstateeriti, et lipuvarras teise kohta viidud, naabertalus haned alles ja kitsele oli tall sündinud.

Seekordne Veskijärvel viibimine toimus parvikul laagritarkuse õppmise tähe all. Seda tarkust jagas lastele peaasjalikult lipkonna juht Harald Sepp, kes end kahe päeva jooksul oma lipkonna noorimatele pühendas. Kes oleks võinud arvata, et ainult nööri abil saab kahte keppi nii kõvasti risti siduda, et ise põikpuu peal seista saab või et lipu heiskamise ja langetamise juures nii paljudele asjadele mõeida tuleb?

Saunatagusele laagriplatsile püstitati varsti pärast saabumist kolm telki ja nende ümbrus kaunistati võistluse korras nii toredaks, et oli tõesti kahju seda telkküla juba järgmisel päeval maha võtta.

Pühapäeval tehti ka nelja kilomeetri pikkune matk tuntud kopparepesa juurde, mis alati palju huvi pakub. Vabal ajal harrastati muuhulgas ka viidikapüüki, kuigi sel aastal kalaõnn nii hea polnud kui varem.

Kahju oli Veskijärvelt lahkuda nagu tavaliselt, kuid seekord võisid juhid parvikule lohutuseks öelda, et augustikuus on kõigil Stockholmi hundudel ja hellakestel võimalus tulla piirkonnalaagrisse ja veeta siin tervelt neli põnevat laagripäeva. (EPL/DR).

Jaapanlane suvitab Ameerikas

HOLLYWOOD — Jaapani miljonärid on hakkanud Ameerikas ostma luksus-kinnisvarasid ja seda peamiselt Hollywoodis. Näiteks ostis üks multimiljonär Zsa Zsa Gabori villa pooleteise miljoni eest.

Keegi teine Jaapani suurtööstur ostis endise Debbie Reynoldsi maja 700 tuhande eest. Jaapanlased on ostnud ära veel Steve McQueeni, Dinah Shore, Peggy Lee ja rida teiste show-tegelaste maju. Väljaspool Hollywoodi osteti Dean Martini rantsho 1,2 miljoni eest. Näib, et jaapani miljonärid tahavad endale luua uut jaapani luksuslinna Ameerikas.

— — —

Lugeja kirjutab

"UUDE EESTISSE"

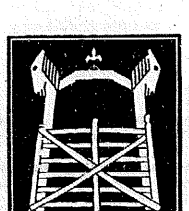
Kui meenutame Rouseau sõnu "tagasi loodusse", siis leiame, et looduses on lindudel mitmetuhandeaastane sama laul, mis jääb ka igaveseks. Leian, et inimene peab aga oma laulu varieerima ja seda just enda eksistentsi ja tuleviku huvides.

Meie eestlased peaksime end koondama kusagil läänes ja looma uue demokraatliku Eesti. Mida laiemale me hajume, seda reaalsem on assimilatsioon vöörsil. Meie polltika peaks olema "read koomale uues Eestis".

Peaksime tõmbama kriipsu peale minevikule, ja töötama tulevase õitsengu heaks. Näit. maailmapanga abiga?

KOLM LÖVI

— — —

E. Jakobson 70-aastane

E. Jakobson

Stockholmis tähistab 4. juunil 70-ndat sünnipäeva dr. Elmar Jakobson, patoloogia erialaarst ja end. kauaaegne Eesti ARstide Selts Rootsis esimees.

On hea, et leidub neid, keda kõidab püsivust ja täpsust nõudev tegevusala ja veel enam kui sellele alale pühendutakse täie kiindumusega. Elmar Jakobsonil on olnud sobivad eeldused tegutsemiseks sellel elavake meditsiinile nii erakordse tähtsusega ala.

Ta suutis juba Tartus rahuldada oma õpetaja prof. A. Valdese pedantsuses otse ületamatud nõuded ja võis õigustatult pälvida Stockholmi Radiumhemmeti suure kapatsiteediga prof. Reuterwalli alalise tunnustuse kauaaegses heatahtlikus koostöös.

Isiklikest kokkupuuteist Tartus, Tallinna Keskhaiglas ja siin vöörsil tean, et Elmar Jakobsonile on vastutustunne eksimatult täpse diagnoosi küsimuses igati võrreldav selle pingega mida tuuneb iga praktilise meditsiini muredega koormatud arst.

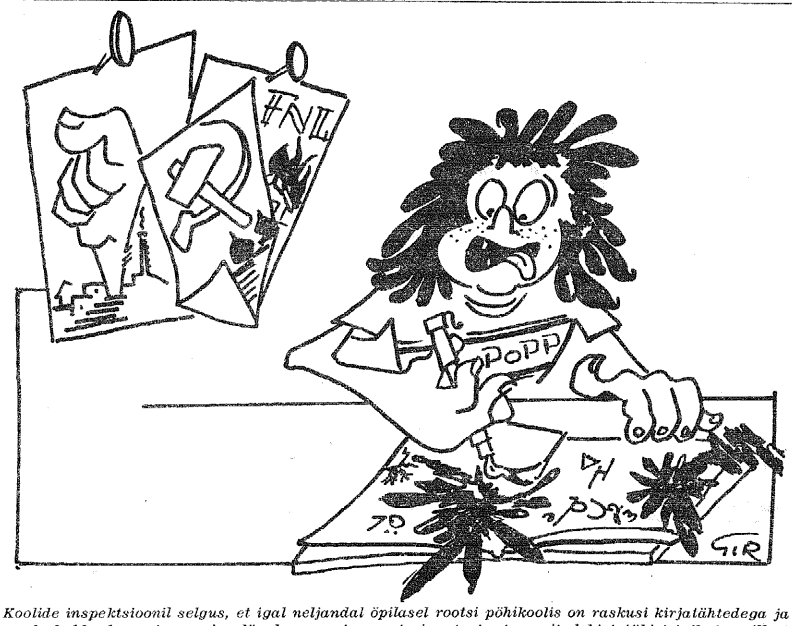
Üliõpilaskonna tervishoid Tartus, loengud ja kursused esmaabi alal ning ödede väljaõpe Tallinnas on olnud Elmar Jakobsoni tegevuse kõrvalharud peale tema otsese ülesande kodumaal — olla tugipunktiks oma erialal kogu Põhja—Eestis. Rootsis viibimise algaastail oli ta prof. J. Riivese kõrval üheks Rootsi Tervishoiuvalitsuse usaldus- ja sidemeheks informatsioonide andmisel eesti arstiteaduse ja selle esindajate kohta. See oli enam kui vajalik süngete vastutuulte perioodil, mil tuli sageli taluda üleolevalt alaväärlstavaid torkeid ja veel enam, isegi arvamisi, et "neil seal on kuuldavasti töepoolest olnud mingi meditsiiniline gümnaasium või midagi taolist" (üluse autoriks oli üks mõjuvõimas professor . . ..

Stockholmis on Elmar Jakobson olnud eesti artide ja hambaarstide organisatsiooni esimeheks ja kui tegevus kippus vaibuma, siis algatas ta reorganiseerimise. Ta on oma panusega pälvinud seltsi esimese aulilkme väärikuse.

Elmar Jakobson on annud oma panuse ka Eesti Komitee tervishoiuküsimuse sektoris ja siingi, nagu tavaliselt, diskreetselt, kuid soliidsel määral.

Mul on hea meel, et võin ühineda paljudega ja koos Eesti Ühiõpilaste Seltsi liikmetega tänada teda möödunud aastate eest ja soovide kõike head eelolevateks aastateks uude aastakümnesse astumisel.

KARL KOOK

Koolide inspektsioonil selgus, et igal neljandal õpilasel rootsi põhikoolis on raskusi kirjatähtedega ja nende kokku lugemisega ning lõpuks on vaja suurt pingutust, et veeritud kirjatükist taibata millest sääl on juttu.
—— Ja nad julgevad veel väita, et meil haritlastel on elamine kergelt käes.

Okupatsioonientsüklopeedia
5. köite kallak-teatmestik

"Eesti Nõukogude Entsüklopeedia" V osa ilmus kodumaal suure hilinemisega möödunud aasta lõpul ja on nüüd üksikutes eksemplarides jõudnud ka läänemaailma. See algab M tähega ja lõpeb P tähe esimese osaga, haarates enese alla enam kui 500 lehekülge või üle 1000 veeru. Et see uus Entsüklopeedia köide kõike esitatavat pakub ent nõukogudelikult, ajaloolisi fakte moonutades või — kui see parteiliselt ja kommunistlikult arvilik, siis neid ka võltsides või hoopis ignoreerides, (nagu näit. Eesti ja N. Liidu vahel sõlmitud lepingud aastate 1918-1939 vahel), selles pole midagi iseäralikku. Juhime tähelepanu mõningatele eriti silmapaistvatele näidetele, kuidas kodumaa ajaloo võltsimine ja faktide mahasalgamine täie hooga jätkub endistes tuurides.

ENE uuest köitest võtab suure osa enese alla märksõna "Nõukogude Liit", kuna "Nõukogude Eesti" saab sageli vaid mainimise ja lähema vaatluse osaliseks. Omaette alapeatükis "Eestlased NSV Liidus" vaadeldakse kolmel veerul lähemalt eestlaste osa tsaristlikul Venemaal ja ka hilisematel aastatel, mil Nõukogude võim avalikult astus võitlusse tsaristlikkude vähemusrahvustega, kes tsaaririigi päevil olid Nõukogude aladele asunud.

Seda avalikku võitlust vähemusrahvustega ei märgiti muidugi mitte poole sõnagagi, vaid hoopis vastupidi. Teatmeteoses püütakse tõnedada, kuidas nõukogude võim olevat vähemusrahvusi abistanud igal elu- ja tegevusalal. Nii olevat N. Liidus 1930 olnud 66 eesti külanõukogu, kus 24-jas neist olnud ametlikuks asjaajamiskeeleks eesti keel jne. Selle juures jätetakse aga teadlikult esitamata igasugused arvud eestlaste kohta, kuna sellega paljastuksid ka nood tohutud inimohvrid, kes kulakutena aastate kestel on likvideeritud.

Kuna sama teemat — eestlased Venemaal — on käsitletud ka Eesti iseseisvuse ajal ilmunud "Eesti Entsüklopeedias", siis on huvitav seda võrrelda praeguse tagasivaatega ENE veergudel. Esimesest ei selgu, millal Venemaal esimesed eestlaste asunduse laiems laiemas ulatuses tekkisid. Mõlemad entsüklopeediad aga märgivad Lifljandka eesti asunduse rajamist 1858 kui ühe esimese ja suurema asunduse rajamist.

Tänapäevane nõukogudelik entsüklopeedia teab aga tuue uue ja märksa varajasema daatumi asunduse rajamisest eestlaste poolt tsaari-Venemaal. Nimelt olevat esimene eestlaste asundus Siberis, Rõshkovos rajatud juba aastal 1802 Eesti ja Liivimaalt Siberisse saadetud sunnitööliste poolt.

Omaaegne A. Nigoli poolt koostatud ülevaattes "Eesti asundused ja asupaigad Venemaal" (1918), mille alusel on koostatud vabariigiaegne Eesti Entsüklopeedia vastav peatükk, ei maini Rõshkovo-nimelist eestlaste asundust Siberis. Kui nõukogude entsüklopeedia märge peaks tõele vastama, siis tuleb ka eestlaste sund- ja vabatahtlikku asumist Venemaale enam kui poole sajandi võrra pikemaks lugeda.

1926 N. Liidus toimunud üldrahvaluqemise andmeil oli sel ajal N. Liidus üldse 154 600 eestlast, neist 35 500 linnades. Seda kinnitavad mõlemad entsüklopeediad, kusjuures loonane suur teatmeteos toob ka eestlaste paiknevuse asukohtade järele ka arvudes. Viimastest vaikib uus teatmeteos, kusjuures tänapäevane lugeja ei saa üldsegi teada kasvõi näiteks järgmist: 1926 oli Leningradis 15 000 eestlast, Leningradi-Karjala rajoonis 76 300 eestlast ja Oudova rajoonis 16 600, Peterhofi rajoonis 6 606, Jamburgi maakonnas 9 700 eestlast, Novgorodis 6 900, Pihkvas 13 200, Kaug-Idas 2 100 jne. Loomulikult vaigitakse tänapäeval ka sellest, et Eesti-Vene rahulepingu põhjal võimaldus umbes 40 000 eestlasel N. Liidu aladelt Eestisse opteeruda jne.

Pole mingit kahtlust, et eestlaste asupaikade loetelus on teadlikult hoidutud igasugustest arvudest, sest nende kaudu selguks mõndagi eestlaste hävitamisest ja kannatusloost N. Liidus. Selle juures on isegi see ütlemata jäetud kui palju eestlasi on ümber asustatud N. Liidu laiadele aladele, küll aga üsna hoolikalt loetletud asukohad, kus eestlaste kolhoose ja sovhoose väljaspool sünnimaad on asunud ja praegugi asub.

Mis puutub Eesti Nõukogude Entsüklopeedia uue köite muusse osasse, mis eestlasi ka väljaspool kodumaad puudutaks, siis pole sellet osast midagi erilist esile tõsta. Üldtuntud vöörsil elavatest eestlastest on mõne sõnaga peatatud August Mälgu, Julius Mägiste, Eduard Ole, Rahel Olbrei, Ants Orase ja mõne teise juures, muidugi tendentslikult ja "viisakalt urisedes", nagu seda eriti märgata võib A. Mälgu ja A. Orase puhul. E. Ole, kui silmapaistva maalikunstniku juures on aga "ära unustatud", et üks tema portreid August Gailitist ostis Vene saatkond ühele Moskva muuseumile.

See oli enne 1940 sündmusi. Rootsis elavale muusikamees Harry Oltile on pühendatud seitse rida. Soome helilooja Paciuse jaoks on teoses ruumi leidunud üheksale reale, kuid et Soome hümni viis on ka Eesti hümni viisik, on loomulikult märkimata jäetud.

Jääme huviga ootama selle entsüklopeedia kuuendat köidet, mille algul okupantidel tuleb aruanne esitada president Konstantin Pätsi ja ka Jaan Tõnissoni saatusest vastavate datumite ja asukohtade nimetamisega.

OSV. O.

RAADIOSAATJA
"OLE VALMIS!"
JAMBOREE ON THE AIR
AUSTRALIA MALEV
SAKSAMAA MALEV
USA MALEV
KANADA MALEV
BRASILIA MALEV
ARGENTINA MALEV
OLE VALMIS
ROOTSI MALEV
SKØGR

Riin Rivanool

PÕRSAS

Vanasõna ütleb, et põrsast ei tohi kotis osta ja koleda vingumise kohta öeldakse: "Karjub nagu põrsas aia vahel."

Põrsa vingumine on tõepoolest kole ja me saime seda otse töeliselt ja ühes elulises olukorras hiljuti kuulda.

Tulime Margusega maalt, tema rooli taga ja mina niisama suudsilmad pärani ümbrust uudistamas.

"Põrsas, vaata, põrsas on aia taga, jookseb kui pöörane edasitagasi!"

Tõttasime appi. Põrsale, saate aru, sest selle ema ruigas teisel pool aeda ja temaga kaasa kui koorilaulus veel terve kari põrsakesi sinna juurde. Ei tea, kuis see üks küll aiast välja oli saanud.

Võtame kinni ja tõstame üle aia tagasi," kamandasin mina Margust ja tegin esimese õnnetu haaramise.

Kas te olete oma elus kunagi põrsast püüdnud? Kui ei, siis te ei tea, mida see tähendab. Ta võib su jalgade vahelt läbi tormata, sa võid talle käpuli peale kukkuda, isegi sabast või kõrvast või jalast võid heal juhul kinni saada — jag siis on ta jällegi läinud. Libe ja sile — haarata ei saa ja ise teeb ta hullemaid haake kui jänes põgenemisel Ja kisa, oh mis aia-vahele-aetud-põrs a-kisa ta teha oskab!

Viimases hädas lidus põrsas üle tee, Margus järele ja palju ei puudunud, et oleksid mõlemad auto alla jäänud. Mu süda jäi päriselt seisma, kuniks tolmupilv järele andis ja nii tagaaetav kui tagajaja uuesti tagasi ja aiaveerde jõudnud olid. Põrsakese mamma oli siis juba pikali heitnud, söötis oma ülejäänud karja ja lootis vist sedasi seda puuduvatki kohale meelitada.

"Teeme kavalusega," õpetasin mina ja panin keleda häälega kutsuma ikka Põssa-põssa, põssa-põssa" just nii kirjanduslikult nagu Kröötki, "Tões ja õiguses" tegi.

Ei aidanud. Vist oli inglaste põrsas ega teinud ühe tubli eesti naise põssatamisest väljagi, vaid jooksis ja karjus endist viisi edasi.

Siis jäi üks möödasõitev auto pidama ja sõbralik hääl hüüdis:

Kas olete hädas oma autoga?"

"Ei ole, ei ole!" huilgasin mina enne kui Margus sõna suust sai ja seletasin vapralt: "Meie siin niisama korjame kraaviveerel lilli," ja rapsasin pihku ühe võlilile ja siis teise ja kolmanda.

Vaatas abipakkuja veidi imelikult ja Margus pööras pea ära. Mis sest, no kelle asi see on mispärast keegi kraaviveeres auto kinni peab või mis ta seal teeb!

Kui tülitaja läinud, jätkasime endiselt põrsajahti. Vihma hakkas udutama, aiaveer tõmbas ühedaks ja mul tuli mitu korda prantsatada küljeli kuni lõpuks tõesti põrsakese sülle sain.

Oh mis tore! Selline pehme ja siledakene! Ootasin lausa, et ta kutsiga kombel mul keelekesega üle näo tõmbab ja siis — oli ta kui lutsukala jällegi läinud.

Kõrvalaed on auke täis. Ajame ta sealt sisse ja siis edasi õigesse aeda," leiutas Markus ja see plaan oleks meil töepoolest korda läinud.

Selle pika jahi ja kisa peale jõudis lõpuks kohale ka põrsaperekonna omanik. Tõttasime talle oma häda kaebama, talumees aga rapsas põrsal tagajalgadest kinni ja tõstis ka kõige lihtsama endastmõistevavusega üle aia. Viimase vingumisega pani see oma ema juurde, kes kohe pikali lasi ja oma põrsakesele hiljaksjäänud lõunat hakkas andma. Mina aga seisin jalg ajalatli ja imetlesin kogu seda vaimustavat idülli. Tegin seda nii öelda täiesti kirjanduslikus stiilis: nagu Tiina "Libahundist", ainult selle vahega, et Tiina vahtis varssa ja mina põrsast.

"Uks, kaks, kolm . . ." hakkas siis talumees oma põrsakarja üle lugema. Kuidas ta neid risti-rästi siblivaid loomakesi küll ära lugeda sai, olgu tema enda saladuseks, aga lõpuks ta lausus:

"Praegu on küll kõik alles. Aga ma märgin siiski igaks juhuks üles teie autonumbri. Kui hiljem mõni kaob, tean kuhu politsei põrsavarastele järele saata."

Milline alatu nöök! Lihtsalt jube tasu loomarmastuse eest ja ma tundin end samasuguse süütu märtrinakui ole "Libahundi" Tiinagi.

Kui autosse kobima hakkasime sõnas Margus:

"Ema, sa haised ja näed jube välja, vabandust — veidi korratu . . ."

Pesin siis kraaviveega oma kingi, aga seda võite juba arvata, millised näevad välja heledad püksid ja valge pluus, kui oled külgepidi seasopa sisse kukkunud ja suures armastuses põrsakest oma rinna vastu surunud.

Kui autol juba tuurid peal, laususin ma tõsise igatsusega:

"Kui õige ostaks omale ka põrsakese," mille peale Margus päris ahastades autoaknast värsket õhku hakkas ahmima.

Lapse asi, saate aru, mis sest temaga arutada! Põrsas ja endastmõistetavalt siis ka siga, olevat väga intelligentne loom. Viga on ainult sellest, et tal ei lasta küllalt kaua elada ega oma intelligentsi arendada või väljendada.

Ei tea, kas Aadam ostaks mulle põrsakese, kui ma sellele ise oma käega liilepeenarde vahele aia teeksin ja teda igal õhtul van nitada lubaksin?

Väga raske, Aadamaga on väga raske selliseid asju ajada! Aga ma proovin siiski.

● Leinateated

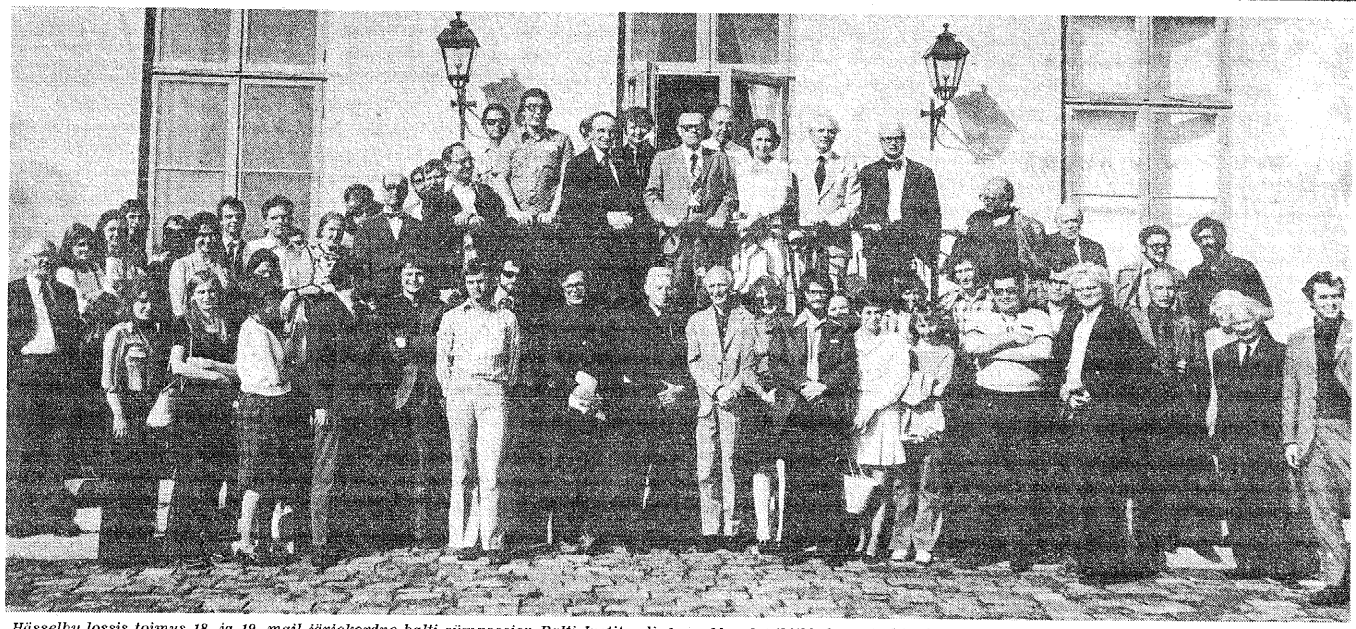
Tartus suri 10. aprillil Peeter Jurss, kes maeti Kambja kalmistule.

Göppingenis, Lääne-Saksamaal, suri aprillikuus Veera Pedriks, sünd. 14. juunil 1891.

Sydneys, Austraalias, suri 14. aprillil majandusteadlane August Koolmeister.

SIIT ja SEALT

Villi Gangro, spordiajakirjanik, õigusteadlane ja seltskonnategelane New Yorgis tähistas oma 60-a. sünnipäeva. Kodumaal oli ta Tartu ülikoolis õigusteaduskonna assistendiks ning linnavalitsuse refidendiks ja tööinspektoriks. ta kirjutab pidevalt läänesaksa spordiajakirjades.

Hässelby lossis toimus 18. ja 19. mail järjekordne balti sümpoosion Balti Instituudi korraldusel. Pildil kolmest balti rahvusest osavõtjaskond (EPL-foto Lepper)

Balti kirjanduse ning keele ühine koguteos

Ohio ülikooli juures asuv "Association for the Advancement of Baltic Studies" on välja andnud koguteose, mis sisaldab huvitavaid artikleid ka eesti kultuuriprobleemide kohta, eriti kirjanduse ja rahvaluule alal. Keeleteaduslikud artiklid puudutavad kõik balti keli. Artiklid baseeruvad ettekannetel, peetud Balti uurimiskonverentsil Torontos 1972 mais. eestlastest kuuluvad toimetusse Jaan Puhvel ja Mardi Valgemäe.

Toimetus rõhtuab teose eessõnas asjaolu, et rahvuslikul rõhumisel baseeruv stagnatsioon N. Liidus ja maapaguluse karmid tuuled pole kustutanud fantaasia leeki. Balti rahvad on harjunud saatusraskusega ja alati jõudnud ülal hoida oma vaimset jõudu. Rahvuslikke kultuure on katsutud viljeleda, kuigi balti rahvusteadlased tihti on pidanud hankima eluülalpidamist teistel aladel.

Ivar Ivask annab ülevaate balti kirjanduste arengust ja olukorrast kahekümneviie pagulasaasta jooksul. Ta näitab, et baltlased on olukordadest hoolimata viljelenud oma rahvuslikke kultuure, mandumata mingiteks isoleeritud getodeks. Balti rahvaste kirjandused on olnud elavas kontaktis tänapäeva maailmakirjanduse arenguga.

Ivar Ivask toob andmeid nende kirjanduste kvantitatiivse leviku kohta ja iseloomustab lühidalt üksikuid kirjandusi. Eesti kirjanduselu iseloomustab muuhulgas nii põgenenud kirjanike kui kirjastuste koondumine Rootsi, läti ja leedu kirjanduselu on suhteliselt enam killustatud.

Ivask teeb katseid võrrelda omavahel eri kirjanduse suundi, rõhutades näiteks lätileedu luule suuremat fantaasiarohkust ja ka ühtlust, vastupidi eesti luule arenenud individualismile. Autor paneb eriti rõhku moodsate tendentside rõhutamisele ja esitamisele, mainides ka Eestis esile kerkinud noort luuletajate põlvkonda.

Aleksis Rannit teeb katset, ületada kunstialade piire ja võrreida Marie Underi luulet El Greco maalidega. Tulemus on oma liigses kunstlikkuses vähe veenev.

Andres Jürlado annab hea ülevaate kodumaisest draamaatikast, näidates stalinismiaja näitekirjanudse skemaatilikkust ja poliitilist domineerivust hiljemgi (näit. Ranneti näidendites). Kirjutuse lõpus on kujutatud uuema draamakirjanduse suhtelist vabanemist liiga tugevatest poliitika kammitsatest ning tutvustatud noorema generatsiooni peamiselt absurdset laadi loomingut.

Konfliktinatsionalismi ja sotsialismi vahel katsutakse ületada tolle moodsa (tänapäeval küll läänes juba aegunud) absurdse draama piirides.

Ilse Lehiste käsitleb vanapagana ja lunastamismotiivi A.H. Tammsaare romaanis "Põrgupõhja uus Vanapagan" ja Bernard Kangro romaanis "Taeva võtmed", viimane on selles suhtes teadlikult esimese jätkuks. Lunastamise probleem ise saab Kangro juures uue, optimistlikuma lahenduse.

Huvitavaid artikleid on rahvaluule osakonnas, mis hõlmab ka mütoloogilisi teemasid.

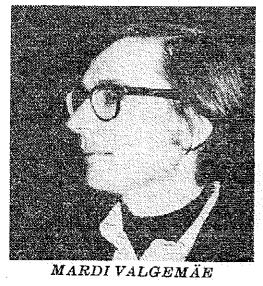
Jaan Puhvel analüüsib balti mütoloogiat ja leiab, et balti rahvaste "jumalad" on teatud määral olenevad vanast indo-euroopa mütoloogiast, kuigi on tekkinud muudatusi nende tähtsuses ja struktuuris vastavalt rahvaste elutingimustele ("põllujumalate" osatähtsus on suurem, sõjajumalate osa vähem).

Felix Oinas jälgib mõningate eesti eepilise rahvalaulu motiivide võimalikke rännakuid ja mõjutusi läänemere-soome, balti ja slaavi rahvagruppide vahel ("Tähemõrsja", "Sõjalaul" ja "Humala hooplemine"). Esimene on arvatavasti põhiliselt eesti algupära.

"Sõjalaul" on tulnud Eestisse ja Ingerimaale mitte balti rahvastelt, nagu varem arvati, vaid slaavlaste

JAAN PUHVEL

MARDI VALGEMÄE

käest. Samuti on slaavi algupära humala ja linnase omavaheline hooplemine. Niisiis ei rända mitte üksi muinasjuttude motiivid vaid ka värseepika omad.

Ilse Lehiste on statistiliselt uurinud eesti rahvalaulu meetrikat, eriti väidet, et selle värsimõõduks on neljajalgne trohheus. Tuhande värsi analüüs näitab, et ainult 7 protsenti materjalist vastab sellele nõudele, ülejäänud juhtudel kohtame erinevusi reeglist. Täpsem oleks öelda, et eesti rahvalaulu värss koosneb neljast kahesilbilisest värsijalast. Samuti ei vasta tõelisus reeglile, et pikk sõna algsiip peaks asuma rõhulises värsi osas. Autor märgib, et 1 000 värsirida on väga väike osa rikkalikest eesti rahvaluule varudest. Tõelisuse lõplikuks väljaselgitamiseks peaks teostama palju laiemaid uurimusi.

Ar-gi

METSA 20a KODU

•Balder Jaan

MURU PEAL

Tundsin ta juba eemalt ära. Aksel Pill. Seisis ühe skvääri ääres könniteel ja vahtis õitsevate puude all haljendavale muruväljakule. Vahtis ilmse lõbuga. Nägu näitas mis meeleolu mehel oli. Tore tuju.

Jõudsin juurde, ütlesin tere.

"Tere jah", vastas ta ja hakkas kohe kiitma: "Küll see on ikka tore asi, et Ameerikas lubatakse muruplatsil pikutada".

"On küll", olin ma samal arvamisel.

Mujal maailmas hoitakse muru, hoolitsetakse rohu eest, aga siin hoolitsetakse inimese eest, lubatakse tal rohu peal pikali olla. Kas see ei ole tore"?

"On küll".

"Sa mõtle mis õnneasi see linlasele on, kui ta saab rohu peal istuda, pikutada, uinakut teha. Päikese käes, süda magusat rahu täis! Kosutav kuldne tund, kas ei ole"?

"On küll".

"Sa vaata seda mõnulevat selli seal. Ta on võtnud kingad jalast. Saab nautida seda suurt lõbu, mida pakub palja jalu rohu peal olemine. Niisugused hetked on ju ühe linlase elus otse kulda väärt, kas ei ole"?

"Muidugi on".

"Aga vaata seda seltskonda, näed, seal roosaõielise puu all. Nad on toonud ühteteist kaasa, nüüd on see suurest korvist välja kraamitud. Nad istuvad seal ringis ja peavad oma pidu. Peavad piknikku. Linna südames küll, aga looduse süles. Ja näha on, et toit maitseb "rohelises" hästi, suud matsuvad Selli maas, silmad kinni, võtab päikesevanni. Tal on kuradima hea olla, kas ei ole"?

"On vist küll".

"Aga vaata seda seltskonda, näed, seal roosaõielise puu all. Nad on toonud ühteteist kaasa, nüüd on see suurest korvist välja kraamitud. Nad istuvad seal ringis ja peavad oma pidu. Peavad piknikku. Linna südames küll, aga looduse süles. Ja näha on, et toit maitseb "rohelises" hästi, suud matsuvad magusasti. Ka need on inimese elus toredateks silmapilkudeks, kas ei ole"?

"Kindlasti on".

"Vaata seda paarikest. Tüdruk on pannud pea mehe rinnale, kahekesi pikali maas nagu magaksid, aga ega nad päriselt maga. Nad elavad läbi midagi ülevat, mis täidab neid õnnetundega. Ja kõige selle eest nad on tänulikud heale korraldusele, mis lubab neil olla rohu peal. Sa mõtle, mida see tähendab: armastajad saavad olla rohu peal . . . Kas see pole tore"?

"See on toredam kui tore".

"Vaata seda noort naist seal. Võtab praegu jaki seljast. Helerohelistes pükstes. Väike laps toimetab ta juures, roosa kübar peas. Toimetab nii rahulikult, et ei sega ema, see seab praegu oma näo vastu päikest, suleb silmad . . . Kuldsed silmapilgud tema elus. Ja sa vaatad seda nagu mõnd püha pilti, kas ei ole"?

Ma ütlesin: "Jalad väsinud, mis me seisame. Parem võtame istet ja ajame siis oma juttu edasi".

Aksel Pill vaatas ringi ja sõnas: "Siin pole vaba pinki".

"Istume rohu peale maha", ütlesin ma.

"Ei"! hüüatas mu sõber nagu kohkudes.

"Miks mitte"?

"See ei sobi", pomises ta.

"Miks ei sobi"?

Ta tegi kähku minekut. Temas oli kuskilt minevikust kaasa toodud keelusilt alles. Rohu peal käimine keelatud.

Eesti ettevõtjad Rootsis ja meie ettevõtlus mujal

UPPSALA (EPL) – Uppsala Eesti Seltsi referaatkoosolekul Uppsala Eesti Kodus oli külaliskõnelejaks uppsalane ning samal ajal ettevõtja ning Eesti Ettevõtjate Ühing Rootsis tegevsekretär Voldemar Krüppelmann, kes andis põgusa ülevaate praegusest eesti ettevõtlusest nii Rootsis kui ka muajl ning selle tekkeloost.

On huvitav võrrelda olukordi ja tingimusi majanduslikuks tegutsemiseks kodumaal Eesti iseseisvumise perioodil ja meil paguslastena siin Rootsis oma elu uuesti algamise ajajärgul. Mõlemil juhul on iseloomustavaks jooneks majanduslikuks tegevuseks ja ettevõtete rajamiseks vajaliku kapitali puudus ja krediitide saamise raskused.

Eesti iseseisvaks saamisel (1919/20) oli Eestis küll tööstusi olemas (tekstiili, metalli, laevaehituse, puidu), kuid need olid kohandatud tootmiseks suurele Venemaale. Venemaa turu äralangemisel need tööstused oma kapatsiteedliga ei olnud sobivad uuele olukorrale. Osa neist jäid lihtsalt seisma (laevaehitustehased Kopli poolsaarel, Tallinnas)[1] ja seisid kasutamata, osa neist sai ümberehituste teel ümber kohandada ja uuesti tegevusse rakendada. Kuid ümberehitusteks ja uuendusteks oli vaja investeerida uut kapitali.

Oli vaja ka päris uusi ja teistlaadi tööstusi, eriti põllumajanduse tarviduste rahuldamiseks. Ja sellega oli kiire. Aga mispärast siis, võidakse küsida. – Enne maareformi teostamist kuulus 58% haritavast põllumajanduslikust maast suurmaapidajatele (riietelkonna, kiriku, Vene kroonu ja eraisikutele kuuluvad mõisad), ainult 42% oli tegelikkude talupidajate käes. Pärast maareformi teostamist kuulus üle 90% põllumajandusliikust maast väiketalupidajatele. Põllumajanduse, eriti loomakasvatuse arenguga nende talundite toodanguvõime kasvas, nende vajaduste rahuldamiseks oli vaja luua uusi põllumajandusliike tööstusi nagu meiereid, tapamajad jne. Põllumajandussaadused moodustasid Eesti ekspordis tähtsa osa.

Omajagu tähtsust omas ka kalandus, seda nii töövõmaluste seisukohalt paljudele kaluritele kui ka ekspordi osas, kuna vääriskala nagu koha, lõhe ja angerjas läks palju eksporti, välismaale.

Tööstused organiseeriti kiiresti. aastatel 1919-24 näiteks asutati 150 suur- ja 1200 väiketööstust kokku 23 milj. kr. põhikapitaliga. Tänapäeval kõlab see väikese summana, kuid tolleaegsetes oludes oli see küllaltki suur raha, sest rahaväärtus oli siis hoopis teine. Samaaegselt organiseeriti ja ehitati ümber olemasolevaid tööstusi, kuhu investeeriti samal ajavahemikul 47 milj. kr. Nagu juba sissejuhtauses öeldud, valitses kapitali puudus ja krediitide saamisega oli raskusi. Kuidagi, läbi raskuste, seda raha siiski hangiti.

Päris uute tööstusaladena asutati peagi ka ettevõtted oma loodusvarade ümberöötamiseks (põlevkivi, õlitööstus, fosforiidi, tselluloosi ja puidu). Need rajati osalt riikliku, osalt erakapitaliga (ka välliskapitali tuli Eestisse).

Käsikäes tööstuse organiseerimisega käis ka kaubanduse organiseerimine. Aastavahetusel 1937/38 tegutses kaubanduse alal ümbarg. 14.000 ettevõtet, neist 1600 hulgimüügi alal.

Kõigest sellest mis kunagi oli sai pögenemisei kaasa tuua väga väne. Tööstused, põllumajanduslikud ettevõtted jms. pidid endastmõistetavalt jääma sinna kus nad olid. Ainult kalandusest tuleb osa edasi Rootsi, sest paljudel kaluritel oli võimalik kaasa võtta ka oma püünised, millega nad peagi hakkasid Rootsi randades oma endist tegevust jatkama. Paate ja püüniseid tuli muidugi üsna kohe hakata uuendama. Ka laevandus tuleb osalt edasi Rootsi või üldse väljaspoole.

Eesti Vabariigi loomisel oli eestlastel ainult mõned üksikud kaugesõiduks kõlbulikud laevad, oli aga rida rannasõidulaevu. Kogu laevanduse kogumaht oli ainult 17.000 bruttoregistertonni (brt). Iseseisvusaja lõpuks oli eestlaste kaubalaevastiku kogumaht 170.000 brt, s.t. kümnekordistunud, umbes 200 kaugesõidulaevaga. Need laevad olid ostetud peamiselt Pikalaenu Panga laenudega. Venelaste sissetulekul Eestisse 1940/41 jäid paljud laevad välisvetesse.

Need rakendati mitmete riikide (Ameerika, Inglismaa, Saksamaa) poolt sõjavarustuse jm. transporidiks. Sõja lõppedes maksti omanikele laevade kasutamise eest, põhjalainud laevade eest maksid kindlustusseltsid. Laevaomanikel läks hästi – võlad jäid neil maha, neid ei olnud neil vaja maksta, laevade hind aga maksti nelle välja täiel määral. Mitmed laevad olid pärast söda veel sõidukõlbulikud, need rakendati jälle töösse, seekord aga Panama jt "mugavate" lippude all. Rida endisi laevaomanikke, oma rahad kätte saanud, rakendasid need mujale või paigutasid kinnisvaradesse.

Esimesed ettevõtjad Rootsis tekkisid juba põgenikelaagrites. Esimesed ettevõtjad olid naised käsitöö alal (haapsalu rätikud). Vähe hiljem, küll juba väljaspool laagrit, startisid ka mehed. Mitmed alustasid oma uut elu uuel alal – hakkasid kullaseppadena valmistama mitmesuguseid kuld- ja hõbeasju. Neid müütati naiste kaudu nende töökohtadel töökaaslaste hulgas. Valmistati ka mitmesugsuseid kunstkäsitööesemeid, ehisnahkasju jne. Ka kunstialal leidus ettevõtlikke – hakkasid maalima nii töelised kunstnikud kui ka need, kes kunstnikud ei olnud.

Erilise olukorra tõttu Rootsis pääsesid paljud väga kergesti tööle metallitööstustesse. Mitmed neist olid endised metallitöölised või peenmehaanikud. Oma päevase töö kõrval hakkasid nad peagi tegema õhtuti kodus lisatööd – hangiti vajalikud tööriistad ja mingi sobiv ruum ja ettevõte oligi loodud. Need laiendasid oma tegevust võimaluste kohaselt ja tegutsesid lühemat või pikemat aega. Nüüd on nad enamikus kadunud, ainult mõned üksikud on jäänud alles ja töötavad. Ka kullaseppadest on suurem osa oma tegevuse lõpetanud, kuid mõned on ka alles, näit. kolm engros-firmat, kes opereerivad miljonitega.

Alguaastatel tekkisid ka mitemd bakeliiditööstused, hiljem läksid nad enamikus plastiku pääle üle. Alles on veel kolm bakeliiditööstust, kuid neil on toormaterjali saamisega raskusi. Meil on plastiku alal osa ettevõtteid kes töötavad oma artiklitega, teised, töötavad nn. lego korras, töötades ja olles vahelülliks suurematele Rootsi tööstustele. Ka plastiku alal on nüüd toormaterjali saamisega teatavaid raskusi.

Üsna varakult tekkisid ka leivatööstused. Eestkätt hakati muidugi hapendatud rukkileiba tegema, see produkt on võitnud omale Rootsi toiduaineturul kindla koha. Esialgu alustati väga väikselt ja primitiivselt, kuid ajajooksul arenesid mõned nendest üsna suurteks ja on nüüd igati moodsad ja peaaegu täielikult mehaniseeritud pagaritööstused. Stockholmis töötab selliseid praegu kolm, kuid leivatööstusi on veel ka Göteborgis, Malmös, Eskilstunas ja mujal.

Tekkis ka teiselaadilisi toiduainete tööstusi, kus toodeti saadusi nagu hapukapsas, piprakilu jm. Üks selline ettevõte on Stockholmis alles ja töötab edasi, teised on ajajooksul pidanud lõpetama, nende hulgas ka mõned vorstitööstused. Meie asutasime siin ka esimese toormahlade tööstuse, sellel alal on olnud edu ja tegevus jätkub.

Koos toiduainete tööstustega tekkisid ka toiduainete kauplused, neid leidus varem peaaegu igas linnas. Kahjuks on aga eestlased oma kauplustest võõrdunud, mispärast paljud kauplused on pidanud oma tegevuse lõpetama. Stockholmis on siiski veel mõned alles, kuhu tükki näiteks Hötorgeti saluhallis.

Endised peenmehaanikatööstused on peaaegu kadunud, kuid üks nendest on kasvanud suurettevõtteks. See on Misomex, valmistab isotoopilisi trükimasinaid ja müüb neid üle kogu maailma. Teistest on mitmed läinud üle plastiku-tööstuse teenistusse, valmistavad nüüd plastikuvalamise vorme, mis on muide väga täpne töö. Selliseid ettevõtteid on Stockholmis mitu tükki.

Üks omapärane, täiesti eriilmeline tööstus asub Eskilstunas. See on mudelitööstus, kus valmistatakse puust valumudeleid metalli valamiseks. See ettevõte valmistab valumudeleid eeskätt Volvo ja Saabi autotööstustele ja sääl on tööl üle 40 inimese.

On olemas veel terve rida rööstusettevõtteid väga mitmesugusel alal, nagu näiteks üks saneerimisettevõte Uppsaias, kartongi ja reklaamkartongi tööstused, plastik-vaakumpakendite tööstus, toaleti istmekaante tööstus, üks puhastusvahendite tööstus Uppsalas (ainukene eestlastele kuuluv ettevõte keemiatööstuse alal), külmutusseadeldiste monteerimise ettevõte umbes 40 töölisega, mõned trükitööstused, üks DATA-ettevõte jt. Siis on veel ehitusettevõtjad, kes ehitavad peamiselt luksusvillasid. Ka majaomanikke võib lugeda ettevõtjateks, neid on üksnes Stockholmis mitu tükki. Eestlastele kuulub ka veel üks spetsiaalne ettevõte, bandaazhitööstus, kus valmistatakse nii ortopeedilisi kui ka meditsiinilisi bandaazhe.

Rootsis on tööstuse alal kokku umbes 150 eestlasest ettevõtjat, kelle firmad on tunnustatud. Nende

Voldemar Krüppelmann

juures on tööl umbes 280 eestlast. Neist on paljud vanemad inimesed ja pensioni-eas, neil oleks mujal raske tööd ja seega ka lisateenistust saada. Nende 150 ettevõtte aastaläbikäik on kokku ümarguselt 275 miljoni krooni.

Puht kaubanduslikke ettevõtteid on samuti terve rida. Pääle eelpool mainitud kullasepa-ala engrosfirmade on olemas veel mõned agentuur-ettevõtted, kes esindavad teatavaid välismaiseid ettevõtteid ja firmasid Rootsis. Ka eksport-kaubandusega tegelevad mõned. Üks ettevõte on näiteks spetsialiseerunud Rootsi kaupade turustamisele Jaapanis. Siis on veel olemas mitu raadio, televisiooni ja elektritarvete ärl, mis kuuluvad eestlastele. Toiduainete kauplustest oli juttu eespool.

Mujal maades asuvate ettevõtete kohta arvulised andmed puuduvad, tähtsamad tegevusalad on kõnelejal siiski teada.

USA-s võime leida eestlastele kuuluvaid põllumajandusliikke ettevõtteid (mitmesugused farmid, aga ka teisi), ehitusettevõtteid, ehitusmaterjali tööstusi jm. Kanadas on terve rida ehitusettevõtteid, neist mõni üsna suur, üks suurem plastiku-tööstus (valmistab mitmesuguseid plastikust torusid drenaazhi, veevärgi jm jaoks) on tekstiilitööstusi, üks raadiotööstus, toiduainetetööstusi, eeskätt leivatööstused, ka üks makaronitööstus. Kaubandusettevõtteid (ärid) leidub Kanadas peaaegu igal alal.

Kanadas ja USA-s käib ettevõtlus hoopis suuremates mõõtmetes kui siin Rootsis. Selle põhjuseks on esmajoones kergem krediitide saamise võimalus. On näiteks väga kerge saada laenu ilma igasuguse garantiita kindlustusseltsidelt, kuigi laenuprotsent on sääl vähe kõrgem kui pangalaenudel. Meil siin Rootsis selline võimalus puudus, me kõik pidime siin väikselt ja pisitasa pääle hakkama ja siis vähehaaval laiendama.

Eestlastest ettevõtjaid leidub muidugi ka teistes maades ja teistes maailmajagudes. Kahjuks lähemad andmed nende suuruse ja nende läbikäikude kohta puuduvad. On küll kavatsus neid kõiki kaardistada, milleks on vaja aga andmeid koguda, see aga nõuab aega. – Teadaolevalt leidub eestlastest ettevõtjaid näiteks Austraalias (farmerid, plastiku alal) ning isegi Lõuna-Aafrikas (kullaseppadena jm.)

Lõpuks olgu juhitud tähelepanu veel ühele huvitavale asjaolule: vanem põlvkond (vanusega 60 ümber või vanemad) ettevõtjatest siin Rootsis on enamikus sellised inimesed, kes kodumaal ettevõtjatena ei tegutsenud ega ettevõtteid omanud (pääle paari erandi) ega omal praegusel tööalal polnud varem üldse tegelenudki. Kõik on alles siin midagi hakanud tegema ja ennast siis vähehaaval üles töötanud. Praegu tegutsevatest ettevõtjatest ei ole kedagi teada, kes oleks majanduslikes raskustes. Kõik on mingi teatava kindla majandusliku aluse saavutanud.

"Ma lõpetaksin sellega tänaseks, võib olla on ehk teinekord veel võimalik sellel teemal juttu ajada. Mis ehk võtks ka huvi pakkuda: Kanadas on valmistatud film eestlaste ettevõtetest ja kasutatavates tööprotsessidest, seda filmi on võimalik ka siia saada kui selle vastu huvi on." (EPL/KaVas)

Insändes till NYMAN & SCHULTZ/NORDISK RESEBUREAU AB
SPECIALRESOR
FACK
103 80 STOCKHOLM 7

Anmälan till esternas Kanadaresa i juni/juli 1974

Käesolevaga registreerin ennast reisiks Kanadasse.

Perekonnanimi ..... Eesnimi .....
Aadress .....
Telefon kodus ..... tööl .....
Kaasasõitjate nimed:
1) ..... vanus .....
2) ..... vanus .....
3) ..... vanus .....

Soovin sõita: Montreali ☐ Torontosse ☐
Alustan iendu reedel 28. juunil Stockholmist ☐ Göteborgist ☐
Tagasilend toimub pühapäeval 21. juulil.

..... 1974

.....
allkiri

Koos registreerimisega tasuda registreerimismaks kr. 200:– isikult Nyman & Schultz/Nordisk Resebureau AB postgirole 2115-4 või bankgirole 700-1340. Talongile märkida "Estländare Kanada".

Richard Koolmeister:

Laugud, sibulad, küüslaugud

Hiiblis jutustatakse, et Iisraeli lapsed nurisesid kõrves Moosesega: "Kes annaks meile liha süüa? Meil on meeles kala mida me sõime Egiptuses muldu, kurgid, melonid, laugud, sibulad ja küüslaugud." Mooses omakorda pahandas Jehoovaga: "Kas olen mina kogu selle rahva pärast olnud käima peal või olen mina tema sünnitanud, et sa ütled mulle: kanna teda süles, nagu hoidja kannab imikut, maale, mille sa vandega tõotasid anda tema vanemaile? Kus on mul liha anda kogu sellele rahvale?" (4 Mo 11.)

Koraanis, kus sama sündmust pisut teiste sõnadega jutustatakse, ütleb pahandatud Mooses juutidele, et kui nad tahavad vahetada suurema väärtuse vähema vastu, mingu nad siis linna, kus kurke, sibulaid ja küüslauke on külluses saada. Koraan lisab juure, et juudid tegidki nii ja sattusid nõndaviisi Allahi viha alla. (Suura 2:62).

Kuigi nüüd linnades on kõike saada, arvab siiski Rootsi peapiskop Olaus Magnus (1490-1557), kes ei tunnud mitte ainult Uppsalat, Stockholmi ja Roomat, vaid koguni Narva linna, et on olemas juutidest hullemaidki inimesi.

"Kui siis keegi soovib lõbusalt naerda" ütleb peapiskop "ning omab aega naeruks ja nutuks, ses lugegu Trebelliuse jutustusi Rooma keiser Gallienusest (260-269), kes tegi endale kevadel magamisetoa roosidest, ehitas losse õuntest, peitis viinamarju kolmeks aastaks ära ja pakkus keset talvet melone!" Et meil pole siin palju naerda, seda ei tule tookord Itaalias paguluses viibivale peapiskopile pahaks panna, sest kuigi ta teadis väga palju, et võinud ta ometigi kõike teada.

Roomlastest teame, et neile meeldis süüa ja söökidega üllatada oma külalisi. Ka meeldis neil magada roosidega kaunistatud voodides. Aga roosid pidid alati värsked olema vaatamatult ajale. Nii näiteks jutustatakse, et Lucius Aelius Verus, keda Rooma keiser Hadrianus (76-138) nimetas oma järglaseks, armastas oma roosi- ja liiliaõitega luksusvoodis lugeda Ovidiuse (43 e. Kr. — 17. p. Kr.) luulet ja Apiciuse kokaraamatut.

Apicius (õieti Marcus Gavius) elas esimesel sajandil keiser Tiberiuse (42 a.Kr. — 37 p.Kr.) ajal. Oma kokaraamatu (De re conquinaria) on ta kirjutanud umbes a. 30. Kui tema varandus oli kahanenud poole miljoni peale, siis ta leidis, et elul pole enam mõtet, sest mis sa ikka elad, kui sa ei saa "inimväärselt" enam süüagi.

Tema kokaraamatut on korduvalt tõlgitud bibliofiilide röömuks ning juubeliaastal 1930 on isegi selle järgi püütud toite valmistada. Näib, et need toidud ei maitsenud. Vähemalt ei ole teada, et keegi oleks neid kiitnud, kordamisest rõnelemata.

Kui palju on maailmas kuulsaid kokaraamatuid ja kui suur on nende kasutajate arv, kes seda teab. Küll aga võime tähele panna, kuidas kokakunsti raamatute kirjutamine iseloomustab omamoodi rahvaid. Igatahes on neid põnev lugeda, ka siis kui sa põrmugi pole keeduoskusest huvitatud.

Mõtelge näiteks sellele kuidas vanad-kreeklased alustasid oma kokaraamatuid Homerose stiilis: "Maini mulle, muusa, toite palju ja rikkalikult toitvaid." Või siis roomlased, kes pärandasid meile keeduoskuse kõrval lauakombeid ja oskussõnu. Või jälle prantslasi, kes omakorda on annud toitudele fantastilisi nimesid, nagu seda järjest võib kogeda kokakunsti festivalidel (festival d'art culinaire). Kõnelemate hiinlaste, itaallaste ja teiste kulinaariast.

Näib, et inspireeritud toidulõhnast, on iga rahvas kirjutanud oma kokaraamatu. Nii vähemalt on see kellegi rumeenlanna kokaraamatu kinitusel (1973). Igatsusest oma kodumaa järgi hakanud ta Pariisis keetma kodumaiseid toite ja nende keedulõhn inspireerinud teda raamatu kirjutamisele kuna nõndaviisi saanud mälestused kodumaast elavaks. Kindlasti on nende arv väga suur, kes samuti mõtlevad ja tunnevad.

Aga kööglõhnad on inspireerinud ka hoopis teisiti tänapäeva nimesi. On neid, kes kõnelevad "kunsti köögist", "valmsest kokakunstist", "kulinaarsest etnoloogiast" ja sellega seoses ka poliitilistest "lauakombeist". Terminoloogia ei ole meile võõrastav, kuna kõnelema ju ka ise igapäevases keeles "supi keetmisest" ning meil pole puudus teistestki taolistest mõistetest, kui tahame iseloomustada oma tundeid, mõteid ja arvamisi. Miks me ei võiks siis seda teha kultuurelu iseloomustamise puhul?

Nüüd on aga ka neid, keda laugud, sibular ja küüslaugud kui ka köögituli on viinud mõttele kuidas valmistada pomme ja teisi purustamise vahendeid. Ja nii ongi siis ilmunud Powelli "Kokaraamat anarhistile" (1971). Et "kokakunst" ka selles suunas on arenenud, ei tohiks üllatuseks olla, kui mõtelda näiteks ka sellele, et "kalooria" asemele võetakse 1975.a. peale tarvitusele mõiste "joule" (füüsik J.P. Youle, 1818—1889, nime järgi), mis on tarvitusel aatomi- ja tuumafüüsikas. Mõistete ühtlustamine on ka "kokakunstis" läbi viidud.

Huvi taoliste "kokaraamatute" vastu on väga suur. Piibel ja koraan on paljude poolt selle vastu välja vahetatud. Palestiina araablastest võib seda vahest ehk aru saada. Neid on ju selle kokaraamatuga" üleskasvatatud rohkem kui koraaniga. Mõistatuseks aga on "katoliiklased" ja "protestandid" kes oma "kokakunsti" saadusi püüavad üksteisest üle pakkuda.

Veel suuremaks mõistatuseks on sakerdootesed (vaimulikud) Berliinis, Genfis ja mujal, kes laukade, sibulate ja küüslaukade ostmiseks st. "humanitaarse abi andmiseks" kogu oma jõu ja tarkuse kulutavad, et võistelda mitmesgususte lühendite all tuntud sekulaaridega (ilmalikega).

Lõpuks ei saa imestust avaldamata jätta, et just need, kes peaksid ka kodus olema antiikajaga, ei tunne või ei taha tunda Horatiuse (65-8 e.Kr.) hoiatust: "Jäljed hirmutavad!" (vestigia terrent), mis on viide valmile rebasest, kes keeldus lõviga koopasse minemast, kuna ta nägi palju jälgi, mis viisid küll koopasse, aga mis enam ei tulnud sealt välja. Aga, kes julgeb küll tänapäeva "lauakombeid" rikkuda?

Valgas suri 21. aprillil Amilie Änilane, sünd. 1. veebruaril Karulas, Valgamaal.

Tallinnas suri 13. aprillil Reet Lohuaru.

SIIT ja SEALT

Ada Michelson Philadelphiast USA-st määrati oma töökoha INA (Põhja-Ameerika kindlustuskompanii) poolt tööle firma peaosakonda Euroopas, mis asub Belgia pealinnas Brüsselis. Ada Michelson, tuntud gaider ja skm. Herbert Michelsoni abikaasa, on INA teenistuses olnud 20 aastat.

Aire (n-na Kolbre) ja William Salmerele Norwalkis Connecticuti osariigis sündis kolmanda lapsena poeg Ivo William.

Linda (n-na Randall ja Rein Linaskile sündis Stamfordis USA-s teise lapsena poeg Vello Valdeko.

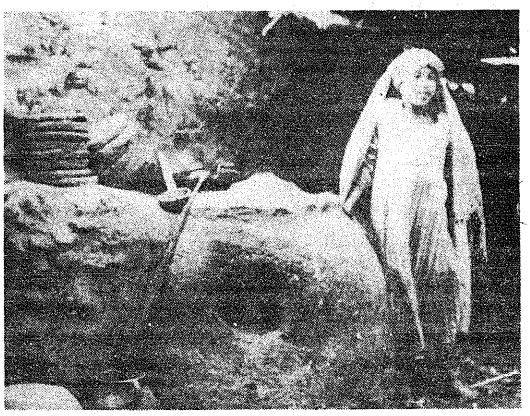
August Veri, tuntud omaaegne fotograaf ja Valga Vinnali fotoateljee omanik, tähistas oma 70-aastast sünnipäeva New Yorgis.

Viktor Nigol, mehaanikaosakonna juhtaja USA suures Kelloggi petrokeemia ettevõttes esines teaduslikul konverentsil Delaware ülikoolis loenguga pipelinide süsteemidest.

Eha Toompuu Göteborgist kuulutati abiellujana maha Christer Oskarssoniga.

Tänavu edukas olnud ja länshövding Mehri poolt premeeritud Stockholmi Eesti Algkooli liikluspolitsei oma "ülema", kooliabijuhtaja Henno Kirikmäega (EPL-foto Tippo).

Leivaahi ja köök Egiptuses (Foto Viivi Baladi)

Moskva agrolinnad luuakse Baltikumi

TORONTO (ME) — Massachusette ülikooli prof. E. Järvesoo kirjeldas oma ettekandes Tartu College ruumes N. Liidu agrolinnade asutamise mõtet ja neid tegureid, mis senini on takistanud kommunistlikke funktsionääre seni agrolinnade ehitamist teostama nii Venemaal, kui ka Balti riikides. Referent märkis lõpuks, et viimasel ajal on alanud eriti Balti riikides, Moldaavia ja Valge Venes uus surve agrolinnade ehitamiseks, mis tähendab maatööliste linnastamist.

Agrolinnade mõte pärineb N. Hrustshevilt, kes juba 1950 a. tõstis selle esmakordselt üles "Prawda" veegudel. Sellele tekkis suur vastuseis ja Malenkov ründas N. Hrustshevi selle pärast 1952 a. parteikonverentsil Moskvas.

Vastuseis oli peamiselt põhjusel, et tol ajal toimus tööstuse ja sõjajõudude ülesehitamine ning puudus raha agrolinnade ehitamiseks. Kuid salaja jätkati selleks eeltöid. Nende linnade mõte pidi seisma selles, et nende tekki misega kaoks vahe linna ja maa vahel, kuna ka maainimesed elaks koos suuremates keskustes.

Muidugi oli selle taha peidetud poliitilised motiivid, sest suurtes asualtes elavaid maainimesi on kergem poliitiliselt kontrollida.

Kuuekümnendate aastate algul töötati Venemaal siiski välja plaanid agrolinnade ehitamiseks, mille järgi see kava pidi teostama 10—15 aasta jooksul. Kuig Eestis oldi ja oldakse praegu agrolinnade vastu, teostati siiski selles küsimuses ulatuslik uurimus.

Linnade vastu toodi ette, et praegu ei ole Eesti kolhooside ja sovhooside piirid veel selgesti väljakujunenud ning nende piirid muutuvad alatasa, mispärast on ennaeegne inimesi linnadesse jada.

Vaidlusi tekkis ka selle ümber, et kui suuri keskusi need linnad või asulad haaraks. Hrusthevi kava oli, et N. Liidu ca 700 000 asulat tuleks vähendada ca 110 kuni 120 tuhandele. Eestis valeldi selle ümber, et kas iga sovhoosi ja kolhoosi jaoks ehitada üks agrolinn, mis haaraks:a 700 kuni 1000 hektari põllumaad.

Sellised sovhoosid ja kolhoosid jagunevad tavaliselt 4—5 väiksemasse ühikusse või brigaadi. Küsimus kerkis, et kas mitte iga sellise allühiku juurde ei oleks otstarbekohane ehitada ühine asula. selle küsimuse ümber on palju vaieldud ja seda probleemi on käsitanud Tarmisto, Ratt, Puura, Kasepalu jt. On vaieldud ka selle ümber, et kui suuri elumaju ehitada.

Üheks vastuseisu põhjuseks on, et agrolinnadesse ja ühiselamutesse minnes kaob või väheneb praegune perekonna aiamaa, mille suurus on üksikelamutes elades palju suurem.

Sovhoosid ja kolhoosid on siiski juba 10—20 % oma töölistest agrolinnadesse asustanud ja see protsess jätkub. Lätis on veelgi kaugemale jõutud. Referent väitis, et Baltimaid tuuakse eeskjujuks praegu N. Liidu teistele osariikidele. See, mis täna toimub Baltikumis teostatakse hiljem N. Liidu teistes osariikides.

Viimasel ajal on alatud otsest survet agrolinnade ehitamiseks Balti riikides, Moldaavias ja Valge Venes. Eestis on sellele vastu teiste hulgas Eesti võimumees I. Käbin, kes selles asjas isegi eitavalt võttis korra sõna kompartei kongressil Moskvas.

Sport

Õppetund viievõistluses

Kaasaegne viievõistlus (ratsutamine, vehklemine, laskmine, ujumine ja murdmaajooks) on spordiala, mida Eesti naaberrahvad on juba kaua harrastanud ja milles nad on lõiganud loorbereid olümpiamängudel ja MM-võistlustel. Mullusel maavõistlusel Soome ja Rootsiga tuli üllatuslikult võitjaks Eesti meeskond. **Tänavu oli** võistluste korraldajaks **Tallinn ja** külalisteks soomlased.

Ja maavõistlus kujunes nii suguseks õppetunniks soomlastele, et Helsingin Sanomat pealkirjastas oma referaadi "viro oli 2 500 pistettä parempi" (Eesti oli 2500 punkti parem). Maavõistluse Ameeskonnale ja juunioridele võitis Eesti 29 145 punktiga 26 580 vastu. Peremeeste üleolekut illustreerib kõige paremini asjaolu, et täiskasvanutest omandasid eestlased kaheksa esimestkohta ja juunioridest kuus esimest. Individuaalselt oli parim Aldo Tammsaar 5254 punktiga.

Juhiloa vahetus

Bilregistreringsnämnden teatab, et autojuhilubade väljavahetamine on nüüd alanud nenedele, kelle vanal juhiloal (kõrkort) number sisaldab arvu 3.

Vaheamine käib ainult sõlduautode juhilubade osas ja kestab kuni augusti keskpaigani. Varasem vahetusplaan on kehtivuse kaotanud. Need, kes augusti teiseks pooleks ei ole saanud uut juhiluba ja vana loa numbris esineb nr. 3, peavad kontakti võtma läänivalitsusega vahetuse korraldamiseks.

Uued juhiload peavad kõigil kães olev-olema 1. jaanuariks 1977, mil vanad load kaotavad kehtivuse.

(Salaviinapruulimine kodudes kasvab. Ajalehest)
— Isa käskis osta pool kilo pärmi ja kümme kilo suhkrut — ta hakkab saia küpsetama. . .

Maailmaruumis on 1300 sateliiti

WASHINTON (VE) — USA statistika näitab, et kuni 1974. aastani tulistati maailmaruumi enam kui 1300 sateliiti. Oma maailmaruumi programmide teostamiseks kulutas USA seni kokku 75 miljardit dollarit. USA-s arvatakse, et umbes sama palju kulutas ka Nõukogude Liit oma maailmaruumi programmide teostamiseks.

USA saavutas maailmaruumi programmide teostamine oma haripunkti 1966. Siis seisis ainuüksi NASA programmide teostamise teenistuses 600 000 isikut. Praegu kuulub NASA koosseisu veel ainult 15 000 isikut.

Ka Nõukogude Liidu maailmaruumi programmide teostamise kosseisu võib kuuluda praegu 600 000 isikut, sest Nõukogude Liit saavutas alles nüüd oma maailmaruumi programmide teostamises USA 1966. aasta taseme.

USA ülevaate alusel tulistas USA kuni 1973. aasta lõpuni maailmaruumi kokku 599 sateliiti, milledest 290 teenisid tsiviil- ja 309 militaarülesandeid. Nõukogude Liit tulistas maailmaruumi sama aja jooksul 708 sateliiti, milledest 242 teenisid tsiviil- ja 466 militaar-ülesandeid.

Maailmaruumi lendude teostamise kaskusi on Nõukogude Liidus praegu kolm. Neist tähtsaim on Baikonuri kosmodroom, mis asub Tjuratamis (Kasahstanis), umbes 370 km Baikonuri linnast eemal. Seda kosmodroomi kasutatakse mehitatud, lunaarsete, planetaarsete ja sideteenistuse sateliitide startimiseks.

Teine kosmodroom, mis asub Moskvast põhja pool Plesezki lähedal teenivat peamiselt militaarülesandeid. Kolmas väljatulistamise baas asub Volga ääres Kapustin Jari lähedal, Volgogtadist (end. Stalingradist) lõuna pool. Selle kosmodroomi otsesed ülesanded ei ole teada. USAés arvatakse, et Nõukogude Liidu poolt kavatsetavad kuulennud ei ole praegu veel võimalikud, sest Nõukogude Liidul puudub selleks veel vajalik kanderakett.

— — —

Häädemeestel, Pärnumaal, suri 5. mail Marie Loorents, n-n-na Juurikas, sünd. 23. novembril 1880.

Kuressaares, Saaremaal, suri 3. mail Marta Rebane 74 a. vanuses. Kadunu oli iseseisvuse ajal linnavalitsuse ametnik.

Eesti raamatud inglasile

LONDON (EH) — Inglismaa Eestlaste Ühingu Esindajate Kogus üksmeelselt arutusel olnud ja vastuvõetud otsuse kohaselt on Ühingu juhatus asunud ettevalmistustele Eestit tuvustava selgituskirjanduse levitamiseks inglise raamatukogudesse ja laiematesse ringidesse kaasmaalste toetusel ja abil, kusjuures Ühingu osakonnad ja liikmesorganisatsioonid toetavad teoste levitamist avalikesse raamatukogudesse.

Kuna raamatute tellimine ja teglik üleandmine jääb kohapealsete organisatsioonide ja kaasmaalaste õlgadele, loodab Keskjuhatus, et kaasmaalased suhtuvad kälgusolevasse aktsiooni heatahtliku arusaamisega selle vajalikkusest ning toetavad kõigiti selle ettevõtte õnnestumist.

Näiteks, IEÜ Eesti Rahvusfondi toimkond otsustas omada piiratud arvul E. Uustalu "History of Estonian People".

• Uudiskirjandus

"MITTEILUNGEN" NR. 5

Saksamaal ilmus Balti Selts Saksamaal Väljaande "Mitteilungen aus Baltischem Leben" nr. 5. Saksakeelses ajakirjas on märgitud ära Eesti ja Läti iseseisvuspäevade tähistamine, tutvustatud itaalia keeles ilmunud eesti luuleantoloogiat "Poeti Estoni", Herbert Petersen on pühendanud kirjutise Konstantin Pätsi 100-aastase sünnipäeva puhul Eesti presidendi positiivsele meenutamisele, ka Joh. Laidoneri 90-a. sünnipäeva märgitakse, edasi on informatsiooni baltisaksa kultuuritsentrumi kohta Saksamaal, eesti, läti ja leedu kultuuripudemeid, bibliograafilisi märkemid ilmunud kirjanduse kohta jne.

EESTI KAART JUTUSTAB

Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi kirjastusel ilmus Aadu Kajassaare "Eesti maateaduse" kolmas vihk pealkirjaga "Eesti kaart jutustab". Õpik käsitleb eeskätt kodumaa loodusgeograafiat ja on määratud õpperaamatuks kasutamiseks eesti kodudes ja täienduskoolides, samuti ka algkooli vanemates ja keskkooli nooremates klassides. Raamatus on rida jooniseid, mida õpilane saab ise värvida, antud lahendamiseks ülesandeid jne. Ei puudu ka Eesti kaart.

EKKI AASTARAAMAT I

Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi (Stockholmis) Aastaraamat I ilmus, sisaldades kirjanduslikke, keelelisi ja kultuuriloolisi ülevaateid ja uurimusi, millised on varustatud ingliskeelsete kokkuvõtetega. Autorite hulgas on Karl Ristikivi, Felix Oinas, Ilse Lehiste, Asta Villmann, Artur Adson, Johannes Aavik, Hennc Jänes, Emery E. George, Helmi Eller, Fanny Sivers, Raln Rebas, Henno Lender, Julius Mägiste, Aleksis Rannit, Evald Mänd, Mardi Valgemäe ja Paul Laan. Raamat on pühendatud instituudi auliikmele Marie Underile ja selle ilmumiseks on toetusi andnud rida rootsi kultuurilisi fonde.

FILATELISTLIK SÕNASTIK

Eesti Filatelistide Ühing Rootsis koos Mait Köstneriga on välja annud "Filateelia oskussõnastiku", mis annab valiku eesti keeles kasutusel olevaid filateelia oskussõnu koos vastavate sõnaseletustega ja viidetega nelja võõrkeelde (saksa, inglise ja prantsuse keeled). Sõnastik on ilmunud ajakirja "Eesti Filatelist" nr. 14 erilisana.

"TILL LANDS OCH TILL SJÖSS"

Dr. Ilo Käbina raamat Eestist pärinevate arstide maadeuurimisreisidest "Maal ja merel" ilmus nüüd autori kirjastusel ja Andres Küngi tõlkes ka rootsi keeles. Sissejuhatause on kirjutanud prof. Sten Karling. Raamat on leidnud tähelepanu ka rootsi ajakirjanduses — hiljuti arvustas seda heatahtlikult "Arbetet" Malmös ja nüüd ilmus ka Nordvästra Skånes Tidningar veergudel kolmeveerune aruvustus Hans Åke NIre sulest, kes rõhutab, et Ilo Käbin autab rootslastele "platseerida" Eestit geograafiliselt, kes oma lähema naabri on pärastsõja-aastatel võrdlemisi unustanud. Pärast baltlaste väljaandmist N. Liidule 1946 on järgnenud Baltikumi ja baltlaste mahavaikimise periood.

EESTI FILATELIST NR. 15

Ilmus ajakiri Eesti Filatelist nr. 15. Tähelepandavaim artikkel käsitleb väliposti Eesti Vabadussõjas (Elmar Ojaste, H. Osi ja A. Ostrat), V. Mändvere kirjutab Otepää markidest, Vambola Hurt reklaamist eesti markidel, Ed. A. Kimber frankeerimismasinatest Eestis, P.G. Gleason perforatsioonidest jne.

Saadaval Eesti Filatelistide Ühingu kaudu Rootsis, c/o Hans Kröndström, Sofielundsplan 40, 122 31 Ensekede.

EESTI KIRIK NR. 4

EELK häälekandja aprilli ning mai/juuni numbrid ilmusid. Nr. 4 sisaldab kirjutise Elmar Kuuslerilt Nellipühiks, edasi on autoriteks Andres Taul, August Vösu, Jakob Aunver, Otmar Pello, Albert Roost, ERichard Koolmeister ja Rud. Kiviranna.

Nr. 5/6 esiartikliks on Jakob Aunveri "Emadepäevaks", mille järele sama autor vaatleb eesti kodu ülesandeid ja kohustusi. Kirjutavad veel Joh. Aarik, Peeter Särgava, P. Laidoja, Anne Parlo, Rud. Kiviranna, Elis Erlandsson.

— — —

A. Võõbus 65-aastane

Prof. Arthur Võõbus tähistas hiljuti Chicagos oma 65-a. sünnipäeva.

Juubilar on üks produktiivsemaid eesti usuteadlasi, kelle uurimused on rahvusvahelist tähelepanu äratanud. Näit. ilmus tema sulest kapitaalne inglisekeelne eesti krikulugu "Studies in the History of the Estonian People".

Hiljuti ilmus tema uus teos "Discovery of very important manuscript sources for the Syro-Roman Lawbook", mis toob uusi avastusi õigusajaloo lalat. Teos käsitleb ühe vana seaduseraamatu leidu, mille päritolu pärast on palju vaieldud — see on väga vana süüriakeelne ürik ja omab õigusajaloos ainulaadset kohta.

Üheltpoolt on arvatud, et selle pärimused ulatuvad tagasi kuulsa babüloonia kuninga Hammurabi (a. 2000 e.Kr.) seaduste koodeksile, teiseltpoolt on väidetud, et siin on tegemist ühe omapärase nähtega, milles rooma õiguse sätteid on kohandatud idamaa oludele. Küsimuse lahendust on takistanud käsikirjade nappus.

Rohkem kui 100 aasta kestel ajast, mil see seadusraamat avastati, ei ole peale ühe väga hilise ärakirja ühtki uut käsikirja päevavalgele tulnud.

Autori püüdlused on rikkalikku vilja kandnud. Idamaade kloostrite, kirikute ja eraisikute käsikirjade kogudest on tema avastanud uusi tundmatuid ürikuid.

Arvestades allikate nappusega ja väga pika vaikuse perioodiga uute ürikute esilekerkimiss, on uskumatu, et autor võib siin esitada kolm uut käsikirja. Nagu teose alapealkiri ütleb: The opening of new epoch of research in this unique monument of jurisprudence, avavad need leiud uue ajastu selle omapärase seadusteraamatu uurimises. Tekstide ja nende tõlke väljaandmine on ettevalmistusel.

Need leiud toovad au eesti teadusele paguluses. Teos on avaldatud seeiras: Papers of the Estonian Theological Society in Exile.

Toetage Lõuna-Rootsi E.Maja!

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate tellimisleht

Käesolevaga soovin osta A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid à Rkr. 100:- ja tasun asjaajamiskuludeks Rkr. 10:- igalt aktsialt (kokku Rkr. 110:-). Samaaegselt palun mind kanda aktsiaomanike nimestikku.

Soovitud aktsiate arv .....

Tellitud aktsiate ja asjaajamiskulude arvel tasun Rkr. .....

samaaegselt käesolevaga / hiljemalt järgmiseks kuupäevaks .....

postgiro arvele nr. 16 01 10-3 / pangaarvele nr. 418-9122 / lisan pangatsheki / rahasedelid. (Soovitav alla krilpsutada!)

....
(koht ja kuupäev) **(allkiri)**

Täielik nimi ja aadress: .....

.....

.....

LÕUNA-ROOTSI EESTI maja

AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, c/o M. Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. telef. 640/46 53 85, portgiro 16 01 10-3.

Lapimaal puudus sarvedest

Lapimaa üheks eksportkaubaks on aastate kestel olnud põdrasarved. Need saadetakse Aasiasse, kus sarved pulbriks jahvatatakse. Põdrasarve pvlbril arvatakse olevat eriline omadus seksuaalse potentsiaali tõstmisel.

Rootsi Lapimaa landshövding Ragnar Lassinanti teatas, et põdrasarvede ekspordile Aasiasse tuleb lõpp teha, kuna laplastel enestel tuleb põdrasarvedest puudus kätte. Nad kasutavad põdrasarvi mitmesuguste suveniiresemete valmistamiseks turistidele.

†

Meie armas

Elisabeth Kain

Sünd. 12.5. 1888 Viinistul
Surn. 22.5.1974 Uppsalas

Leinavad kurbuses

TOOMA PEREKOND
Eestis
ISAK PEREKONNAGA
JAKOB PEREKONNAGA
ALEKSANDER PEREKONNAGA
HELGI PEREKONNAGA

Matusetalitus toimub neljapäeval, 6. juunil kell 14 Stillhetens kabelis Uppsalas.

†

Armast

Elisabeth Kain'i

mälestavad

HILDA, JOHANNES ja AARE SAKS

†

Armast venda ja onu

August Tiitus't

mälestavad leinas

VEND ABIKAASAGA
ÖDE PEREKONNAGA
VENNAPOJAD
perekondadega

Puhka rahus kodumaa mullas!

Täname südamest kõiki, kes meie armast poega, venda ja sugulast

Ülo Sömermaa'd

tema viimsel teekonnal saatsid, tema kirstu rohkete pärgade ja lilledega kaunistasid ning meid meie suures leinas kaastundeavalduste ja palju-de lilledega soojalt toetasid.

Eriline tänu Korp! Ugalale ja solist VAldek Jürisoole.

VANEMAD ja VEND
OMAKSED

• Leinateated

Tallinnas suri 21. mail ligisõidukapten August Tiitus, sünd. 9. septembril 1892 Saaremaal. Kadunu oli kaugaaegne Eesti Meremeeste Liidu sekretär.

†

Vaikselt lahkus igavesele rahumaale meie armas abikaasa, vend ja naisevend

Reservohvitser

Hans Tauts

VR II/3

Sünd. 12.8.1896 Tarvastus
Surn. 22.5.1974 Leicesteris

Lohutamatus leinas

ANNA
Inglismaal

ANNA ja VLADIMIR
Rootsis

†

Armast lellepoega

Ilmar Riomar'i

Sünd. 8.2.1910 Laiusel
Surn 1952 Tarvastus

mälestab sügavas leinas

HEINO RIOMAR
perega

†

Montrealis ootamatult surnud kallist vennanaist

Ella Helde't

mälestab leinas

ALEKSANDER HELDE
perekonnaga

†

Armast sõpra

Rudolf Kaldver'i

mälestavad leinas

LINDA ja JOHAN
POOM

Soomes plaanitseti Pätsi küüditamist

Algus lk 1

Nagu taolised populaarteosed tihti, nii ka Virkkuneni raamat siiski pole päris täielik ja täpne. Raamatu järgi Sirk "teatas, et Pätsi vastane meeleavaldus Helsingis on tarbetu". Tegelikult Sirk aga (nagu nähtub Simojoe ülekuulamisprotokollist) "otseselt (minemomaan) oli keelanud ette võtta selliseid samme".

Tema meelest need "ainult kahjustaksid Eesti vabadussõjalaste asja" – sest et meeleavalduste ühenduses võiks aset leida mõni veretöögi. See viimane põhjendus aga küll tundub juba otsitud ettekäändena.

Visade kuulduste järgi Pätsi valitsus oli juba 1934 juulis kellegi voliniku läbi astunud ühendusse siis vangistuses viibiva Sirguga. Sihiks olnud mingi kokkulepe vabadussõjalastega ja seeläbi lahendus umbejooksnud poliitilisele olukorrale, kus 1933 sügisel rahva määratu enamusega (ning ka Pätsi soovitusel) vastuvõetud põhiseadus veelgi oli ellu viimata, st. riigikogu ja riigivanema valimised ikka veel teostamata.

Kindel on igatahes, et aasta hiljem, juulis 1935, peaminister Eenpalu oli valmis üht vahemeest, asunike erakonna tegelast I. Raamotit, Soomes oleva Sirgu juurde saatma. Ja väga tõenäoliikult Sirk oli seda kuulda saanud ning tahtis nüüd Pätsiga ühendust võtta – selletõttu meeleavaldused tema vastu ära keelates.

Kuid kõik läks teisiti. Just meeleavalduste kartusel soomlased ei toonudki Pätsi pealinna Helsingisse vaid viisid (19. aug. 1935) otseteed Naantali lähedal olevasse Soome presidendi suvelossi. See aga jäi kaugele Sirgu asukohast – Helsingile hoopis lähemas Lohjas. Sirk oli küll palunud ka luba tohtida Naantali vesiravilasse võita.

Kuid igatahes ametivõimud teadsid siis juba Pätsi tulekust ja Sirgu palve lükati tagasi: Soome kaitsepolitsei ülem ei pidanud asja "sobivaks". Ja kui Sirk 19. ugusti õhtul sõitis ühte Lohja lähedal olevasse sanatooriumi, ta ilmselt polnud Pätsiga kokku saanud. Võimatu pole aga, et E. Simojoe Helsingi meeleavalduste möte oli mingil kujul ametivõimude kõrvu kandunud ja et nõnda just tema ägedus ajas Sirgu plaanid nurja!

Et Simojoki oli poliitiline fanaatik, see ju nähtub selgelt tema kirjast. Kuid sama fanaatiline – vanatestametlikult leegitsev ja tingimatu – ta oli oma Soome patriotismis ja oma vihas Ingeri ja Karjala rahvast rõhuva "ryssä" vastu (kes just siis teostas suuri deportatsioone enda loodepiiril).

Ta oli ebatavaline inimene – kahtlemata "legend juba elades". Aga legendiks on jäänud tema surmgi: 1940 Soome Talvesõjas, olles suusatanud vaenlase liini lähedale, et revolvrilasuga lõpetada haavatud hobuse piina. See õnnestus – kuid suudmeleek paljastas pimeduses tema asukoha, ja Elias Simojoki langes Laadoga jääle. Ta suri nagu ta oli elanud ja õpetanud.

Nähtavasti alles 1935 suvel, pärast vabadussõjalaste protsessi Tallinnas, alustas Sirk aktiivset poliitilist tegevust Soomes. Sihiks oli 1933 põhiseaduse elluviimine – mis muidugi ka oleks taastanud "vapside" võimalused legaalselt, valimiste läbi võimule pääseda.

Septembris 1935 Sirk veel lasi teostada ühe poliitilise manöövri Eestis (kindrl. Larka rahvaalgatuse), mis aga juba sihtis ka seda elluviimist oma hoopis uute kavadega blokeeriva Pätsi vaiitsuse ametist vabastamisele. Ja kui seegi ebaõnnestus, võttis Sirk suuna vägivaldsele pöördele.

Sihiks jäi küll endiselt riigipöörde 1933 põhiseadusele välja viia, kuid nüüd juba ebapõhiseadusliku valitsusvõimu juhtimisel. Kogu plaan oli (nagu iseloomustab E. Biogr. Leksikon) "hulljulge", ja esialgsele õnnestumiselegi oleks veel võinud järgneda mõnda komplikatsiooni. – Ka sellel riigipöörde joonel Sirgu kõrval aga seisis Simojoki, kes kogu aeg aitas ja toetas teda Soomes, nii avaliku sõna kui salajase teoga.

Nagu vanem põlv hästi mäletab, pidi riigipööre toimuma 8. dets. 1935: löögirühmad oleksid tunginud "Estonia" kontsertsaali ja võtnud vangi seal "Isamaaliidu" kongressil viibivad riigijuhid. Kuid eelmisel ööl vangistati Tallinnas kõik vabadussõjalaste tähtsamad juhid, kes olid tulnud ühte konspiratiivkorterisse veel nõu pidama. Kõik juhid – peale Sirgu, kes jäi saabumata, pettumuseks nii Kadaka teel kui kindlasti ka Pagari tänaval (popol-is).

Miks Sirk ei tulnud? Vabadussõjalaste seas pääses kuskilt ringlema seletus, et soomlased toonud ta merelt tagasi: viimasel hetkel saadud Helsingis teada, et Tallinnas ootab lõks. Vastaspoolelt taas on insinueeritud argust: Sirk eelistanud Soomes ära oodata pöörde õnnestumist! Kumbki seletus ei pea paika. Sirk asus 7. dets. õhtul mootorpaadiga teele Eestisse, kuid pidi tagasi pööruma asjaoludel, mida Simojoe eluloos järgmiselt kirjeldab kaasasolnud ja kogu reisi korraldanud soomlane, "sinimustade" büroojuhtaja:

"Soome lahte oli nendel kuudel tulnud ületada mitmesuguse ilmaga, kuid see detsembrikuine torm oli klass omaette. Reis oli kestnud juba mitu tundi. Ometi me polnud pääsenud kaugemale, kui et Harmaja (s.o. majakas 5 – 6 km Helsingist lõunaSSE) oli jäänud seljataha.

Sirk ja tema lähem abiline, eestlane Libek pidasid nõu, mida tuleks teha. Kui matk jatkuks sama aeglaselt, vastuvõtjad ei oleks enam ootamas (s.o. Aegna juures) . . . Lõpuks siiski looduse jõud määrasid, mida tuli teha. Raske südamega Sirk andis käsu pöörduda tagasi Soome."

Sellegi loo osas S. Virkkuneni raamat aga pole täielik ja täpne. Start siiski jäi ka hiljaks, ja paadis oli veel teinegi soomlane. "Eestlane Libek" aga oli Juhan Libe, kelle osa riigipöörde plaanides oli aktiivne ja suure tähendusega.

Olles kunagi 1935 suvel Soome siirdunud oli ta nüüd eelmisel õhtul (6. dets.) käinud ühe (arvatavasti Soome piirivalve) paadiga Aegna all – lastiks käsigranaadid ning lendlehed, mida ta oli trükkimas olnud Porvoos. Ja Soome tagasi jõudes ta samal ööl figureerib veel ühes teises relvatranspordi loos: kui Helsingisse saabusid need 250 püstolit, mis Sirk järgmisel õhtul kaasa võttis.

Need aga ilmselt jäid maha, kui Sirk juuresolnud soomlase teatel 8. detsembri kespäeval veelkord merele läks, kuid tagasi pöördus, kui raadiost oli kuuldud Soome ringhäälingu päevauudist Eesti sündmustest.

Siis Sirk teatavasti põgenes Lääne-Euroopasse, kuna Libe aga jäi kuni 1938 sügiseni Soome, seal mingit pool-põrandaalust elu elades. Ta külastas Sirku Hollandis, aga pidas ka sidet ühe Tallinna ja Helsingi vahet reisiva ebamäärase tegelasega (adv. Sergei Paul). Kuid andmeid on vähe ja Libe roll Soomes jääb ebaselgeks.

TEADUSLIK UURIMUS

Pätsi küüditamise mõtte taustaks jääb niisiis Sirgu pagulus Soomes, laiemalt kogu vabadussõjalaste liikumise ajalugu. Selle kohta on ju mõndagi kirjutatud, tihti küll üsnagi subjektiivselt, ühes või teises suunas erapoolikult. Seda aga võib ehk mõistagi.

Kuid nüüd on ju nendest sündmustest juba 40 aastat möödas! Ja nüüd vaevalt enam oleks mõtet sellele välja minna, et vabadussõjalasi ("vapse") üles kiita või maha teha. See oleks poliitiliselt mõttetu – teaduslikult aga lausa lubamatu.

Sihiks vist võib enam olla vaid üks: tõde välja selgitada.

Allakirjutanul (kes on oma õpinguid alustanud Tartus, lõpule viinud Helsingi ülikoolis) ongi teoksil vabadussõjalaste liikumise ajalugu. Eesti, soome ja rootsi arhiividokumendid on võimaldanud möndagi välja selgitada, mõnigi valge laik on aga alles jäänud. Ja seepärast tõsine palve vanemale sugupõlvele: olge abiks oma jutustuste ja andmetega! (Aadress on: Pol.dr. R. Marandi, Levertinsg. 27, 2 tr., 754 30 Uppsala, tel.: 018/145 916.

Kas on meie seas veel osavõtjaid tähtsamatest vabadussõjalste kongressidest: 1931 "Jahimeeste Klubis", 1932 Börsisaalis, 1932 "Estonias"? Või vabadussõjalste päevadest: 1932 Tapal, Valgas ja Pärnus, 1933 Tartus j.m.?

Mida mäletavad aga need, kes poliitiliselt või ametialaselt "vapside" vastu võitlesid? Või need, kes kõrval seistes siiski huviga jälgisid sündmusi? – Ükski seik pole nii väike, et ta mingis seoses ootamata suurt tähendust ei võiks saada. Ja mida rohkem andmeid, seda mitmekülgsem kogupilt.

Oleks ka vaja veel dokumente: kirju, fotosid, lendlehti, ajaleheartikleid. Iga "Võitluse" lehekülg aga oleks kulla kaaluga!

R. MARANDI

KIRIKLIKKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog., I. Nelipühal 2/6 kl. 9.30 peajumalat. Jakobis, kog. õp., orelil H. Kiisk, armulaud, lauluraamatud.

ESKILSTUNA: Forsi kirikus I. Nelipühal 2/6 kl. 14 jumalat. Eesti kiriku reformatsiooni 450 a. juubeli puhul. Praost Koolmeister, orelil H. Heinmets, laululehed.

UPPSALA: Mikaelis jumalat. I. Nelipühal 2/6 kl. 16, praost Aunver, orelil P. Arnda.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, I. Nelipühal 2/6 kl. 11 Püha Vaimu liturgia, II pühal 3/6 kl. 13 surnute mälestamine Metsakalmistul, teenib üiempr. Nael.

GÖTEBORG: Guldhedeni Ortodokskirik, 2/6 kl. 11 Nelipüha jumalat. ja surnute mälestamine, praost Raag.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brávallag. 11, I. Nelipühal 2/6 kl. 11 ja II. Nelipühal 3/6 kl. 11 jumalateenistused. könes-laulus külalisi Torontost, Heino Viikholm Norrköpingist ja Allan Laur, kvartett- ja koorilaule.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, I. Nelipühal 2/6 kl. 14 jumalat., külalisena V. Orava. Pärast jumalat. Kristusesurma mälest., O. Loogna.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B jumalat. 9/6 kl. 11, jutl. A. Hell.

BORÅS: Carolis I. Nelipühal jumalat. 2/6 kl. 15, öp. Kodres, armulaud, laululehed.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 2/6 kl. 11, V. Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1, 1/6 kl. 18.30 palve ja piiblitund, 2/6 kl. 17 (suveaeg) jumalat. ja Kirstuse surma mälest.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 2/6 kl. 13, H. Viikholm jt. Betania, Brådgg. 54 palvet. 1/6 kl. 17 könet-laulu helilindilt.

Aldo Vaharo, eesti kirikuõpetaja USA-s, tähistas 60-a. sünnipäeva.

Mihkel Raedla tähistas Torontos oma 90-aastast sünnipäeva. EUS-i kuuluv õigusteadlane on Toronto eesti akadeemilises peres vanim. Kodumaal oli ta maksuinspektoriks.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisioonipro gramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 Tapahtumia.
Aktuellt magasin för finskspråkiga.
0.00 Perhe Viljo Kaipainen. Kun yksi perjeenjäsenistä sairastaa alkoholismia, joutuu koko perhe häiriötilaan.
Familjen Viljo Kaipainen. När en i familjen lider av alkoholism påverkar det hela familjens liv.
0.25—11.00 Pori Jazz: M. A. Numminen tunnelmassa.
M. A. Numminen sjunger. Nyfolklig dragspelsjazz.
7.30 Till häst. Färg. Galopp.
7.55 Helgmålsringning. Färg. Från Medevi Brunnskyrka i Östergötland.
8.00 TV-nytt, väder.
8.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
8.30 En myr på Nordkalotten. Färg. Myren tillhör älgen, sångsvanen, vildgåsen och sin härskare — tranan. Den här finska filmen visar hur människan genom kalhyggen och utdikningar hotar att förstöra detta sista stycke vildmark.
9.00 Romain Kalbris. Färg.
9.30 Australien: Det är (ännu) inte gratis att gå i skolan. Färg.
0.00 Konstverk berättar. Färg. Program om några målningar från dagens Kina.
9.10 Värmusik. Färg. I sällskap med Eva Möller, Carl Johan Falkman, Ulf Björlin och SR:s Symfoniork.
1.00 Aktuellt, väder.
1.30 TV-nytt.
1.35 Skänk en slant. Färg. Radiohjälpens önskeprogram 90 1950-6. TV-tittarnas önskeartister presenteras av Karin Falck, Lennart Swahn och Lars Widding. Kapellmästare: Nisse Hansén.
2.25—23.20 Arsene Lupin — gentlemannatjuv. Färg. 13. Madame bestämmer var skåpet ska stå och Arsene tömmer innehållet.
I rollerna: Georges Descrieres, Pascale Roberts, Roger Carel, Yvon Bouchard, Jean-Pierre Rambal, Marthe Mercadier.

TELEVISION 2

7.25 TV-nytt, väder.
7.30 Löjliga familjerna. Färg.
8.00 Det här är vi. Om judarna i Finland, hur de invandrade, deras traditioner och deras sätt att leva.
8.30 Stoppa pressarna! Färg. Vitsiga veckans värriga världsreportrar skojar med England och sig själva.
9.00 Människor på Öhn. Färg. Reportageserie från Strömsund av Beppe Wolgers.
9.30 Hustruskolan. Färg. Dansveckan i TV 2 avslutas med en ny TV-balett av Birgit Cullberg: Hustruskolan — efter Molieres komedi och till musik av Gioacchino Rossini.
Medv: Mats Ek, Sighilt Pahl, Luigi Bonino, Lena Wennergren och Vlado Juras.
0.00 Lördagsnöjet: Stig Grybe show. Färg. Gäster Sonya Hedenbratt, Åke Harnesk och Stefan Ljungqvist.
0.50 Koskarl. Färg. Fågelstudie från Sörmlands skärgård av Rolf Wohlin.
1.00 Boccacio '70. Färg. Italiensk-fransk långfilm från 1961. Fyra episoder berättar om förhållandet mellan man och kvinna. Regi: Vittorio de Sica, Mario Monicelli, Federico Fellini och Luchino Visconti.
I rollerna bl a: Anita Ekberg, Sophia Loren, Romy Schneider.
1.50 ca TV-nytt, väder.
1.55—23.30 ca Boccacio '70, forts.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.
0.25 Kaameimmat suomalaiset laulut 2. osa.
Konsert i Finlandiahuset i Helsingfors till förmån för Afrikas svältdrabbade. Textat på svenska.
1.00—12.15 Högmässa. Färg. Från Ersta kyrka. Diakonissvigning. Biskop Helge Ljungberg.
15.45 Insyn. Färg. Textat.
16.15 Emma — kvinna av igår. Färg.
17.00 Buster Keaton: Kärlek och lättvikt. Amerikansk komedi från 1926. Svensk berättare: Gunnar Oldin.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Med Stolpe på Torup. Färg. Litterär frågelek med Sven Stolpe i ett slottsbibliotek. Domare: professor Carl Fehrman.
19.00 Kom som du är. Färg. Och träffa Per Grundén, Margit Eklund, Lars Rune Jäverbrant, Tecknar-Anders, Sunny girls och Nisse Hanséns ork.
19.30 Musikprofilen: Harpans kraft. Färg.
20.00 Resan från främlingshem. Färg. TV-film av Per Gunnar Evander.
Medv: Valter Bergkvist, Bertil Carlbaum, Elisabeth Grönqvist, Kerstin Hellqvist, Harry Jäderström, Lennart Karlsson, Helmer Ohlsson, Rune Persson, Carina Portnow, Eva Stellby, Erik Strandell, Ester Sundholm, Olof Thun, Gillis Wadström, Jan Westin, Monica Westlund, Hans Jonstoij, Olle Westin.
21.00 Kung — forskare — samlare. Färg. Porträtt av Gustaf VI Adolf, inspelat vid hans Londonbesök i fjol samt på Stockholms slott, där han för första gången själv demonstrerade sin samling av östasiatiska konstskatter.
21.30 TV-nytt.
21.35 Bollkonstnärer. Färg. "Trevallarcamarobole" är biljardspel, ett av bollsportens konsthantverk. En av Europas främsta spelare är belgaren Raymond Ceulemans, flerfaldig världsmästare, som vi här presenterar i VM-finalspel mot japanen Kobayashi.
22.05—22.30 Joule, watt, pascal. Färg. 2. Energi och effekt.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Slotten i sanden — rysk novellfilm.
17.50 än tuffar mormor. Färg. Filmberättelse om den gamla industrijärnvägen Ohs Bruk — Bor i Småland och ångloket "Mormor".
18.05 Älgkalven — rysk naturfilm.
18.35 Grubbelgustav.
19.00 Knuff. Arbetslöshet — inget att göra på fritiden — alkoholmissbruk.
19.30 Rapport med väder och sport.
20.00 Tjo och tjim och lite annat. Färg. Gammeldans och folkmusik m m från Åsbo Gården presenteras av Gnesta-Kalle och Bosse Larsson. Kvällens gästork: Bröderna Almkvist.
20.50 Gammal i Frankrike. Färg. Skomakaren Maurice, 69, i norra Paris berättar om sitt liv och hur det är att åldras i Frankrike idag.
21.00 En resa genom jordens största stad. I Japans huvudstad Tokyo måste många bereda sig på att tillbringa upp till sex timmar om dagen på att pendla mellan arbete och hem.
21.25 Friskkragen. Färg. Skånes landskapsblomma.
21.30 Söndagsdeckaren: Farligt tal. Färg. Amerikanskt kriminaldrama av Arthur Wallace.
I rollerna: Lloyd Bridges, Frank Convers, Sally Shockley, Murray Hamilton, Anne Helm och Broderick Crawford.
22.40—22.45 TV-nytt, väder.

TV Måndag

9.00—10.00 Afrika sjunger i Hubbo kyrka. Färg. Från Tanzania kom 35 ungdomar till Sverige för att fira Svenska Kyrkans Mission, som fyller 100 år. De gjorde det med sånggudstjänster runt om i Västerås och Stockholms stift. Pastor Anders Åkerlund presenterar dem. Kyrkoherde Bror Linnman är liturg.
17.10 Carl Wilhemson — ljusmålaren från Fiskebäckskil. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Fotlyfoot. Färg. 11. Vandring i skogen.
18.30 Vill du lära dig segla? Färg. Lektion 4.
18.55 Pojke eller flicka — spelar det någon roll? Skall nästa generation överta våra problem?
19.10 Stravinskij i min trädgård. Färg. Bengt Åke Kimbré berättar om den trädgård, där han som 17-åring, inspirerad av Stravinskijs musik "Jordens tillbedjan" tyckte sig möta och känna igen mästaren.
19.30 Robin och Marion — spel av den franske medeltidspoeten Adam de la Halle. Färg. Regi: Per Siwe. Musikarr: Daniel Bell.
I rollerna: Lars Wilk, Kersti Zachrisson, Eva Werning, Nils Dybeck, Kjell Hugo Grandin, Johannes Brost, Mats Ohlin.
20.20 Fåglar i flykt. Färg. Tärnor, vadare, havssulor — de flyger alla på sitt sätt.
20.30 Stress — från vaggan till graven. Färg. Arbete — till vilket pris?
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Sportspegeln.
22.05—22.25 Hvar annandag — pingsteditionen. Färg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Konstiga kartongen. Färg.
18.00 Akerbäret — Norrbottens landskapsblomma. Färg.
18.05 Domstol: Fallet Christine Blandford — första dagen. Christine Blandford har på en fest skadat Margaret Lawler med ett hett grillspett. Hon påstår att det var en olyckshändelse, men åklagaren anser att hon på grund av svartsjuka gjort det med avsikt.
18.30 Uppför Jenisejfloden. Färg. Sovjets bidrag till underhållningsfestivalen i Montreux 1973.
19.15 Jazzbion. Leif Anderson visar gamla jazzkortfilmer: Bundle of blues med Duke Ellington och hans ork.
19.30 Rapport med väder och sport.
20.00 Fotboll: Danmark—Sverige.
Färg. Sammandrag av landskampen i Köpenhamn. Bengt Grive och Arne Hegerfors.
21.00 Kalleisen. Färg. Med hjälp av film, stillbilder från 1908—1910 och en dagbok tecknar Sven Nykvist ett porträtt av sin far Gustaf Natanael Nykvist, missionärspionjär i Kongo.
21.30 Att vara ljugo är i Aures-bergen. Färg. Fransk långfilm från 1971. Regi: René Vautier.
I rollerna: Arcady, Yves Branellec, Hamid Bjelloull, Philippe Léotard. Svensk premiär.
23.10—23.15 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Romano, clownen. Om clownen som slutat uppträda och dragit sig tillbaka för att undervisa i sitt yrke.
18.30 Trafik — på gott och ont. Färg. Sven Colling om hur bilismen vuxit fram i Sverige under 1900-talet.
19.00 John Landquist — den siste humanisten. Färg. Det var en enastående livsgärning som avslutades när John Landquist nyligen gick ur tiden, 92-årig. Litteraturforskare och filosof, debattör och kulturjournalist — han hade varit med om det mesta i svenskt 1900-tal.
19.30 Karl i huset — engelsk pjäs. Färg.
19.55 Konstverk berättar. Vals på Ängön. En Taubelåt och några av hans teckningar.
20.00 Stress — från vaggan till graven. Färg. Ränta på folkpensionen?
20.30 Lars Jonsson "fågelmålare". Färg. Den unge konstnären Lars Jonsson berättar för Anders Erik Malm.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Aktuellt special. Färg. Om transplantationskirurgins framtid och vår rätt att själva bestämma vad som ska ske med oss. En debatt mellan läkare och representanter för kyrkan, socialstyrelsen och socialdepartementet.
22.05—23.05 Uppdrag för K I: Fyra skott mot mördaren — ur en västtysk kriminalberättelse med Gert Günther Hoffman, Peter Lakenmacher, Hermann Treusch och Herbert Suschka. Färg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Konstiga kartongen. Färg.
18.00—18.45 Insändaren. Textat.
18.50 Puttes tips. Färg.
18.55 Domstol: Fallet Christine Blandford — andra dagen. Färg.
19.30 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Företaget — engelsk serie. Färg. 3. Eve och Rodney Spurling.
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 Folket i den dömda dalen. Färg. Bergsprovinsen Ancash i Peru ödelades den 31 maj 1970 av en jordbävning. Ett omfattande internationellt undsättningsarbete sattes in. Filmen skildrar hur situationen har förändrats för de överlevande.
21.45 Gästarbetare i Europa. Färg. Alberto från Sicilien är byggnadsarbetare i Zürich. Han är en av de 300 000 gästarbetare som varje år reser in och ut i Schweiz.
21.55—22.00 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Dusty — Vilda-Västern-komedi med Bob Denver. Färg.
18.30 Cousteaus undervattensvärld — film av Jacques Cousteau inspelad under en jordenruntresa med forskningsfartyget Calypso. Färg. Tragedin med de röda laxarna.
19.20 Katten — jugoslavisk tecknad kortfilm. Färg.
19.30 Ruta för ruta — bild för bild. Färg.
20.10 Konstverk berättar. Färg. Kungagraven i Kivik är ett 3000-årigt bronsåldersröse i vars inre man funnit stenhällar med fantasieggande bilder. Bengt Åke Kimbré berättar.
20.20 Tekniskt magasin — Erik Bergsten. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—23.10 Drama i Venedig. Färg. Fransk-italiensk långfilm från 1957. Regi: Roger Vadim.
I rollerna: Francoise Arnoul, Christian Marquand, Robert Hossein, O. E. Hasse.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Konstiga kartongen. Färg.
18.00—18.40 Miljöredaktionen: Vem flyger i luften? — om kommunala luftaffärer. Färg.
18.55 Domstol: Fallet Christine Blandford — tredje dagen. Färg.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 På vandring genom Ryssland — sovjetisk film byggd på Maksim Gorkijs självbiografi. Regi: Fjodor Filippov.
Medverk: A. Loktiev, R. Filippov, G. Kavtaradze, N. Velitjko.
21.30 Engmans gäster — pratprogram med Gary Engman som programledare.
22.00 Pips när saven stiger. Färg. På jakt efter ett försvunnet musikinstrument — sälgpipan. En musikdokumentär av Jan Bark, Björn Berge och Ola Vading.
22.35—22.40 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Barn på Irland. Färg.
18.30 Att leva är att ana. Färg. Visdiktaren Rolf Nilsson berättar om sitt liv i ensamheten och naturen. Per Gunnar Evander avslutar därmed sin porträttserie.
18.55 Hela kyrkan sjunger. Färg. Glada sånger med församling och kör i Pingstkyrkan i Umeå.
19.30 De fem sinnena. Färg. 6. Känseln.
20.00 Cirkus Benneweis. Färg. Medverk: bl a Pendakovi-truppen från Bulgarien, luftakrobaterna Laureno samt Uwe Schwichtenberg och hans exotiska djur.
20.30 Fokus. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.35 Amerikansk konst: Dynamiskt 60-tal. Färg. Jasper Johns och Robert Rauschenberg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Konstiga kartongen. Färg.
18.00—18.30 Inte kan vi väl spola kröken? — reportage om alkoholens ekonomiska betydelse i det svenska samhället. Färg.
19.00 Riksblandning. Färg.
19.30 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Musik i bara mässingen — konsert från Skansen i Stockholm. Färg.
20.30 "Gomidda". Färg. Hatte Furuhagen och Torsten Ehrenmark ställer till med sommarfest.
21.00 Rikets affärer: Pang-pang, porr, reklam — eller vad? Just nu laddar de multinationella storbolagen upp inför den väntade "videogramrevolutionen". TV-kassetter och bildplattor ska ge oss TV-program på burk.
21.35 Sportnytt.
22.05—22.10 TV-nytt, väder.

TV Fredag

17.25 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Vill du lära dig segla? Färg. Lektion 5: Att lägga till och förtöja.
18.25 Sir Francelot. Färg.
18.30 På utflykt med Ria till Nääs herresäte i Västergötland. Färg.
19.30 Marrakesh — engelsk långfilm från 1966. Färg. Regi: Don Scharp.
I rollerna: Tony Randell, Senta Berger, Terry-Thomas, Herbert Lom, Wilfrid Hyde-White.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 I blickpunkten. Färg. Aktuellt utrikespolitiskt magasin.
22.05—22.45 Good old days — engelsk music-hallunderhållning. Färg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Konstiga kartongen. Färg.
18.00—18.30 Människor på Öhn. Färg. Reportageserie från Strömsund av Beppe Wolgers.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 The Osmonds med egen show inspelad i Hamburg. Färg.
20.30 Knaust café — underhållning från Sundsvall med bland annat Lena Hansson. Färg.
21.00 Josuah — vattenförsäljare. I utkanten av Accra, Ghanas huvudstad, ligger slumområdet Nima. Där bor 50 000 människor, som delar på sexton offentliga vattenkranar. Josuah och hans familj lever på att sälja vatten. Björn Kumm, Gudrun Schyman och Lars Westman har följt dem några veckor i sommen.
21.40 Sköna sjuttiotalet — popfestival i Royal Albert Hall i London med några av USA:s mest berömda popstorheter. Santana, Taj Mahal, It's A Beautiful Day samt Johnny Winter.
22.25—22.30 TV-nytt, väder.